

ŽENSKI SVET

LETO XIV / 1936

JULIJ - AVGUST

VSEBINA: Ljuba Prenner: Mejniki / Erna Muser: Srečku Kosovelu / Avgusta Gabersčik: Poletna / J. K.: V prokletem času / Avgusta Gabersčik: Pesem / Katarina Špur: Sol, žveplenke in petrolej / Anton Wildgans: Mlademu sodniku na pot / Maksim Gorkij: Misli / Dr. F. Žgeč: Otroška groza / Anketa „Važno žensko vprašanje“ / A. Vode, V. Kraigher: Za spremembo občega državljanškega zakona / S. T.: Ljubljansko gledališče / O. G.: Ob smrti Rudyarda Kiplinga / Rasta Pleskovič: Dr. Teodora Krajevska / A. V.: V znamenju socialnega dela. Naša ženska mladina manifestira za mir / Drobiz / Priloge: Naš dom, modna priloga, krojna pola, ročna dela.

Listnica uprave.

Vsako leto izdamo pred počitnicami dvojno številko „Ženskega Sveta“, mesto avgustove številke. Letos je julijska številka nekoliko manjša, nego navadno, ker smo izdali povečano majsko (materinsko) številko. Prihodnja številka bo izšla v septembru. Uprava.

Vprašanja.

Katera izmed cenl. naročnic ve za miren kotiček ob gornjem Jadranu, kjer bi se dobilo stanovanje s souporabo kuhinje in čim krajšim dostopom do morja? Odgovor je nasloviti na upravo.

Iz pisem naših naročnic.

P. n.

„Ženski Svet“

25. VI. 1936.

Kakor Vam je znano, sem nedavno prestala hudo operacijo na prsih. Dne 14. t. m. sem po težki operaciji trebuha prišla iz ženske bolnice in se Vam za Vaš cenj. list, ki mi ga velikodušno pošiljate, srčno zahvaljujem.

Moja beda je čedalje večja. Tu ležim v svojem kletnem stanovanju in si mislim: koliko gospa se zdaj odpravlja na počitnice. Ko bi se mene katera spomnila vsaj s kako malenkostjo...

Anica K.
Ljubljana.

(Op. uredništva). O Božiču, ko je bila ga. K. prvič operirana in v zelo težkem položaju, smo objavile zanjo prošnjo za pomoč. Od tisočerihi naših naročnic se je odzvala samo ena. Objavljamo ponovno njeno prošnjo ter smo pripravljene dati točnejše podatke. Gospa, ki je preživela boljše čase, je bila dolgoletna naša naročnica, dokler je ni zadela nesreča, da je prišla ob vse svoje in vsled bolezni tudi ob zaslužek. Priporočamo jo usmiljenim srcem najtopleje.

* * *

Spoštovana gospa urednica!

Po dolgem času se spet oglašam kot nekdanja dolgoletna naročnica. Minila so že 3 leta, odkar sem bila primorana odpovedati Vaš cenj. list radi otrok, ki so študirali kar trije naenkrat.

Morali smo se preseliti iz dežele v mesto radi otrok. Tu so pa stanovanja draga, zato nam ni preostajalo drugega, nego se odpovedati vsemu in skrčiti svoje izdatke. Tako sem bila prisiljena odpovedati tudi Vaš cenj. list. Žal mi za enkrat še ni mogoče naročiti si ga na novo, zato sem pa nagovorila svojo hčerko, katera se je nedavno poročila, da se naroči. Njej, kot mladi gospodinji bo list seveda v veliko pomoč. Vem, da se je list medtem mnogo izpremenil in izpopolnil, morda tudi podražil, zato prosim, da ji pošljete eno številko na ogled. (Sledi naslov.)

V nadi, da boste ustregli moji želji, ozir. želji moje hčerke, Vas lepo pozdravljam Vaša vdana

Maribor, 17. II. 1936.

J. A.

ženski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina za list z gospodinjstvo prilogo „Naš dom“, modno prilogo ter krojno polo z ročnimi deli znaša Din 64—, polletna Din 32—, četrletna Din 16—. Posamezna številka Din 6—. Sam list s prilogo „Naš dom“ Din 40—, same priloge Din 48—. Za Italijo L 24—, posamezna štev. L 250; za ostalo inozemstvo Din 85—. Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ul. 12/II. Izdaja Konzorcij ženski Svet v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Milka Martelančeva.

Tiskali J. Blasnikovi nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d. v Ljubljani.
Odgovoren L. Mikuš.

ŽENSKI SVET

JULIJ-AVGUST 1936 LJUBLJANA

LETO XIV-7-8

Mejniki

Ljuba Prenner

(Dalje.)

Ko je stopil Heinz na cesto, se je že mračilo. Trg je bil skoraj prazen, le nekaj otrok je še pohajkovalo okrog.

Ah, ta Podgorica! To gnezdece s svojim trgom in štirimi zakotnimi ulicami in s svojim napihnjanim dostojanstvom. Tam gori Wernerjeva baharija, hiša in tako zvani „Gasthof“, pred katerim se ustavljajo podnevi vozniki, zvečer pa stopajo vanj ti malomestni mogotci: okrajni glavar in gospoda od c. kr. sodnije, glavarstva in davkarije, advokat in zdravnik, apotekar in krona vse družbe, gospod Erkman, Wernerjev visokorodni zet, veleposestnik na Gauhofu. Gori pri Vobachu pa meščanska družba z očetom in botrom, gospodom Engelmanom v sredini.

V Lournierjevi trgovini je bilo še svetlo. Tu je gospodarila gospa s svojimi sedmerimi sinovi in dvema hčerkama. Ali ne bi bilo bolje, ostati tu in se priženiti kam k Lournierju, kjer bi v družbi svojih svakov prodajal kolomaz, krtače, bičevnike, sol in lojeve sveče ali pa nadzoroval, kako varijo pivo, od katerega bi smel pokušati, kolikor bi se mu hotelo.

Fej! Bog vam daj srečo, vi Lournierjevi, Wieslerji, Wommerji, Vobachi, Wernerji z zetom Erkmanom vred in še tebi, Peter Marinc, ki si bil tako nor, da si se ujel na hčer svojega gospodarja, se prelevil in popačil, da si sedaj šema, nič več in nič manj kot šema, ali te ni škoda? Bog vam daj srečo vsem skupaj ali pa vas naj vrag vzame, meni je vse enako.

Naglo je prišel iz mesta. Mestnih vrat ni bilo več, a tu so bili še ostanki starega mestnega zidu. Da, ta zid jih še vedno nevidno obdaja okrog in okrog in zajezuje vse, hiše, ljudi, govorico in mišljenje, njih možgane in srca v trden okvir, postavljen prav iz pohorskih kamnov in zazidan s peskom in z apnom. — Morda pa je le prav, da mi je dal tisti moj Bog slutiti nekje prosto pot, naj bo strma ali ravna, po puščavi ali po bičju in močvirju in najsi tudi umrem ob njem: stokrat bolje kot poginiti od jeze, zadušiti se v tej zagati...

Ko je zavil iz soteske, ki so jo baje izdolbli jetniki Legenskega gospoda, je za njegovim hrbtom zatrobil poštni rog. To je bila Vobachova črno-žolta kočija, ki jo je vozil Miha.

Ko ga je bil stari Miha v svitu laterne spoznal, je zavpil: „Eilpost!“ in hotel pognati konje naprej.

„Ne boš — vrag neumni!“ Zlatnik mu je pomolel pod nos. „Peljal me boš — alo!“ — Miha je strmel, potem pa je pokimal, da je Heinz zlezal v

kočijo, ki je bila prazna. Malo se je zamajala stara škatla, potem pa so stekla vegasta kolesa po stari cesti proti severozapadu.

„Postillon hat Aepfel g'stohlen

Postillon tra — ra...“

je trobil Miha na polna usta in Heinz je vriskaje pel besedilo.

V solzah je pel to neumno, otročjo pesem in videl je hipoma, kako je zarezal smehljaj lepemu ženskemu licu med ustnico in nosom tanko, ljubko črtico... in kolesa so tekla naprej, nemirna kolesa... „tra — ra — — —“

4.

Vse po deset.

Štirikrat na leto je bil za vso Vilunjsko dolino sejem v Podgorici, pozimi Antonov, poleti Lorencijev, spomladi Pongracijev in jeseni Šenšpetni.

Sedaj so kmetje nazivali Anzo „pisar“, „pisatelj“ ali tudi „šribar“, ne glede na njegov priimek Šribar. Sam se je zavedal, da je lepo, biti boljši človek in ko je zvečer prišel domov na Legen, je znal domačinom vsakikrat kaj imenitnega povedati.

Anza je bil že drugo leto šole prost. Saj se ni rad ločil od nje. Silno se je bal, da bi mu bila potem Podgorica vse preveč odmaknjena in kaj bi on brez Podgorice. Na Legnu spočetka krave pasti, drva in vodo nositi, pozneje steljo sekati in drva napravljati v gozdu, s konjem v mlin in na žago voziti — takih opravkov si pač ni želel.

Ali so mu dali zato tako imenitno odhodno izpričevalo, da bi se kot uboren hlapčič ponašal z njim?

Sicer je pa tudi Logarica hotela drugače. Za hlapčevska dela je močnejših in okornejših dovolj. Anzi pa itak ni do zemlje in kmečkih opravkov. Rad bi se udinjal mestni gospodi.

Ugledni Logarici ni bilo težko nagovoriti Tončkovega Francelja, zakonitega pisarja in notarjevega priganjača, da je našel za Logarjevega rejenca službo.

Sedaj je bil torej Anza pisarček, smešno važen v svoji opeti obleki s prekratnimi rokavi in ozkimi, zgrbančenimi hlačnicami, ki so segale komaj do polovice meč, da so se nad okornimi čevlji videle resaste nogavice iz domače volne, poleti pa gola noga.

Slično njegovi zunanosti je bilo tudi Anzino notranje življenje.

Sila imeniten se je zdel sam sebi, ko ima tako delo, ki mu ne bi bil kos vsak kmečki zarobljenec. Seveda, družbe bi bilo še treba, uglednih tovarišev; toda njegovi mestni sošolci ga še vedno ne upoštevajo tako, kot bi bilo prav. Zato se mora zaenkrat še držati Legna in sosesčine, čeravno se z njimi ne more ponašati in mu tudi ni do pogovorov in ljudi, ki jim je že davno dorasel.

On ima vendar vsak dan toliko važnega posla.

Danes pa je celo semanji dan. Naglo se je očedil in umil pri koritu pod štepihom in ko je v mestu zvonilo sedmo jutranjo uro, je že tekel po klancu navzdol. Mudilo se mu je, služba mu je bila sila važna.

Čemerno listopadovo jutro je obetalo cmerav in kratek dan. Ceste so bile blatne in razhojene, od vseh strani so prihajali kljub neprijaznemu vremenu praznično oblečeni ljudje s cekri in culami, premožnejši so se pripeljali na šajtravih kolesljih, a večina je gnala govedo in ovce s seboj na semenj.

Ko je Anza pritekel v mesto in zavil pri „Jagnjetu“ na glavni trg, si je na hitro še lahko ogledal stojnice, ki so bile postavljene vzporedno s hišami in okrog katerih se je že gnetlo nekaj kmetov.

Tu na dolnjem trgu so stojnice tujih kramarjev s sladko robo, igračami, molki in svetimi podobnicami. Krošnjarji, prodajalci železnine in kmečkega orodja ter čebularji iz Prlekije trgujejo že od nekdaj v dolnjem delu mesta. Neki dedec je imel na okrogli mizi pod rdečo marelo razpostavljene dobitke za tiste, ki so znali spretno metati medene obroče na premikajočo se palico. Drugi je razkazoval skozi kukalo tuja mesta, črne in rjave ljudi in druga svetovna čudesa, vse za krajcar. Po tleh se je plazil med ljudmi človek brez nog. Na rami mu je sedela pisana papiga, v roki pa je nosil odprt zabojček rdečih in žoltih pisem. Rdeča za fante, rumena za dekleta!

In pristopila je Sadlerjeva Nežika, prsata lepotica iz „ravbarske“ ulice, pomolila pohabljenцу groš in čakala, kaj bo. Možek je groš spravil, okrenil zabojček na rumeno stran in ga ponudil papigi pod kljun. Ptič je odurno zavreščal in segel s kljunom po rumen zavitek. To so se gnetli ljudje in Anza z njimi, da vidijo... No, na rumenem papirju je bila prilepljena slika brkatega moškega in pod njo nekaj neslanih čenč o bodoči zakonski sreči, pa še v obeh jezikih, slovensko in nemško. Ali ni škoda groša? Bolje bi bilo, da si je kupila ob veliki četverkotni stojnici svečarja in medicarja Kraftra kakšno sladkarijo, medeno potico ali pa svečo, da bi bila svetila svoji bori pameti! Anza pa še groša ni imel in zato je zavidal celo tistim, ki so si tu pri „ŠTAJERSKI LIZI“ privoščili gorke kave in čaja, ki ga je kuhala kar na cesti. In koliko neki velja taka dišeča klobasa, ki jih vre tista debela mesarica tam v kotlu. Pravijo sicer, da so konjske, a to že ne more biti res, saj jih ljudje s tako slastjo jedo. V jezi na Nežo, da tako zapravlja svoje groše, ki bi drugim prav prišli, je skoraj zadel v lončene latvice in piskre, ki jih je imel razstavljene na tleh Hanneman. Poleg Kraftove stojnice sta imela brata Pirša čevlje na prodaj. Bog ve, ali mu jih bo kupila mati Logarica, saj ji je vestno oddal vsako desetico, ki jo je dobil od notarja. Na gorenjem trgu pa ni bilo nič zanimivega videti. Tu so prodajali domači obrtniki klobučarji, usnarji, izdelovalci cokelj in brezovih metel, vrvar, krznar in žrebljar. Tkalec in barvar sta trgovala in zamenjavala za lan, konopljo in očiščeno ovčjo volno platno, raševino in modro tiskano plateno blago za ženske obleke. Kmetje so rinili na živinsko sejmišče, ki je bilo na občinski „gmajni“ onstran Hohenthurmovega gradu. „Hase — hase“, se je pričela dreti klobasarica, mešetarji so že robantili glasneje, kramarji so kriče jeli hvaliti in ponujati svoje blago, živina, ki so jo gnali skozi gnečo, je mukala, verige so žvenketale in ljudje so se pozdravljali in pogovarjali glasneje, ker sicer še razumeli ne bi bili drug drugega. Od fare je zapel

zvon. Maša je bila na čast sveti Elizabeti, farni patroni podgoriškega mesta. Anza pa je bežal v pisarno — tja na gornji konec trga.

Odklenil je vrata in sedel k svoji mizi. Gospoda notarja še ne bo pred deveto uro, ta čas še lahko malo polenari in gleda skozi okno na živahni trg. Medtem, ko je gledal, je že spet mislil na to svojo službo kot „pucpinsel“, iz katerega pa je že marsikdo postal velik gospod. Seveda ne tak kot je gospod notar, doktor Mačik. Za to je treba pač študirati po šolah, a toliko, kot je ta mogočni sollicitator Korak, pač lahko postane tudi sam, ko doraste. Štokrat mu je vendar ljubši šef doktor Mačik ko ta sollicitatorski napuh. Doktor je strog, čeprav se nikdar ne razburja, kakor se tudi ne zna ali ne mara smejati! A zato je zelo učen in pameten. In Anzi je bilo kar tesno ob toliki vzvišenosti, ki ji je rad služil kot zadnji hlapec, kajti tudi dober hlapec je zelo važen za dobrega gospodarja in Anza si je mnogo prizadeval, da bi bil dober hlapec. Sama sreča, da je Tončkov Francelj našel zanj to službo, sicer bi bil moral postati čevljar, vrvar, mizar ali celo krojač, kakor mu je nasvetoval predlani ob koncu šole učitelj Bende. Tega pa že ne: pri šolski maši je smel nositi šolarsko zastavo svetega Alojzija z belo-zelenim trakom vojvodine Štajerske, zdaj pa naj bo krojaški vajenec, ki bi se mu spet paglavec posmehoval: Mek, mek „šnajder“, mek, mek! Zdaj ga pa kmetje imenujejo „šribar“ in bolj olikani pa „Vi, pisatelj“.

Potrkalo je. Prvi je vstopil občinski tajnik Goršina, za njim pa Anzi neznana dvojica, suhljat mož v praznični rudarski opravi in močna kmečka ženska.

„Glej ga, glej ga,“ je mencala ženska in ponujala Anzi roko. „Kako si zrastel, dobro se ti godi na Legnu, da!“

„Kak hlod si žel!“ ga je smehljaje se pohvalil možki.

„Ali me ne poznaš, Anza? Glej, saj me ne pozna..“ se je obrnila ženska k rudarju.

Anza je osupel gledal na tega in onega ter na roko, ki se ga je bila oklenila. Res ni vedel, koga ima pred seboj in prav nič ni bil vesel tega obiska, ker se je tudi bal, da bi nenadoma vstopil sollicitator ali celo gospod notar sam.

„Svoje matere ne pozna!“ se je zasmel suho rudar in Anza je v istem trenutku opazil, kako mu zija Goršina v obraz.

„Mati — to je pa očim!“ je vzkliknil Anza nerodno, jima podal roko in ni vedel, kaj bi bil govoril. Sedeža se jima ni upal ponuditi radi notarja. Kaj pa naj počne sploh z njima sedaj, ko sta kar nakrat tu, ne da bi ju bil kdaj prej videl ali vsaj slutil, da se nekoč pojavita? Tu stojita smehljaje, mati si briše oči, očim se razgleduje po pisarni. Prav taka sta kot vsi, ki pridejo prvič v pisarno, nerodna in ponižna, vsiljivo ponižna. Pa kar tako, kakor da bi bila priletela z lune! Kaj če pride notar in ga zaloti v pogovoru z ljudmi, ki niso prišli zastran poslovnih stvari? Kako bi se jih človek zlepa iznebil? Pameten človek, ki količkaj razume manire, vendar ne hodi obiskovat svojih sorodnikov ob uradnih dnevih v pisarno. V pisarno — pomislite! Za obiske so nedeljski popoldnevi, ko je vsak doma, kjer lahko dela, kar sam hoče — ne pa v pisarni, v šefovi pisarni...

Mati ga je izpraševala po Logarjevih, po Petrovi ženi, po Jeločnikovi Mimi in mežnarjevi Agi, po zdravju gospodinje in če je Peter že sam svoj gospodar, pa če stari Logar še vedno toliko mošta in žganja popije! Očim se je končno domislil, da Anza ne utegne in da se v pisarni ne spodobi klepetati o domačih stvareh. Morda je čutil pastorkovo zadrego.

„Pa pojdiva Neža! Fant pride opoldne k ‚Jagnjetu‘. Prišla sva na sejem, morda se kaj najde za naju.“

Mati se je še obotavljala, a mož ji je za fantovim hrbtom skoraj jezno pokimal in šla sta. Vrata so se zaprla za njima in Anza si je oddahnil.

„To so tvoji starši?“ je vprašal Goršina preže. „Odkod pa so?“

„Kaj jaz vem?“ je skomignil Anza nestrpno. Sedaj mu je presneto žal, da se jih ni znal razveseliti. Saj ju je skoraj zapodil iz strahu pred šefom. Pa čemu nista pisala? Moj Bog, če bi bila v pisarni Korak in notar, kako bi mu šele bilo nerodno!

Prišel je solicator Korak in kmalu za njim notar dr. Mačik, podgoriški župan. Suhljati in drobni Goršina se je vzravnal, kolikor sta mu dopuščali uklecnjeni koleni, in vsi so se preglasno in preponižno pozdravili.

Gospod je sprejemal poročila svojih slug.

„Kako je? Ali ste pobrali od kramarjev pristojbino za sejmišče?“

Goršina se je kar slinil od prizadevanja.

„Pobral sem, gospod doktor in župan; le gospod Hanneman je rekel, da ima pravico zastoj prodajati svoje piskre pred cerkvijo in tisti Hrvat, ki ima pred ‚Jagnjetom‘ svoje coprnije, pravi, da je vsaka umetnost — prosta davka. Tako je, gospod župan!“

„To ne drži. Hanneman je skopuh in jaz o tej pravici nič ne vem; Hrvat pa mora plačati, sicer ga dam zapreti!“

„Tako je, gospod župan!“

„Recite Hannemanu, če noče plačati, naj pride takoj k meni!“

„Tako je, gospod župan!“

„Hrvata pa v občinski kevder, če ne plača!“

„Tako je, gospod župan!“

„Ali ste vse razumeli?“

„Tako je, gospod župan!“

„Sit sem že vašega ‚tako je‘! Bebeci in norci vse ponavljajo.“

„Tako je, gospod župan!“ Kaj je hotel? Plašno pritrditi in konec. Medtem je maša minila in ljudje so prihajali v pisarno, vedno več jih je bilo.

* * *

Pred vrati je čakala Neža. Skoraj dve uri je že postopala pred pisarno, da ga ne bi zgrešila. Bila je že vsa premrla. A bala se je, da ga ne bi bilo k ‚Jagnjetu‘ zaradi očima, ker ga menda ni maral. Po tolikih letih ga je spet videla od tistega dne, ko ga je zapustila neogljenno revše, ki se je komaj kobacalo in premetavalo za njo po Logarjevem dvorišču. Sedaj pa tak fant! Prijemalo jo je, da bi se bila kar ves dan jokala.

Že davno je odzvonilo poldne, ko je stopil iz veže.

„Anzek!“ ga je poklicala nežno. Presenečeno se smehljavač je stal pred njo. Neznanska bolečina se ji je skrčila pod grlom in solze so ji zalile oči.

Fantu je bilo nerodno poleg nje, ki se ga je oklepala z obema rokama in ihtela pridušeno: „Anzek, moj Anzek...”

Ljudje so rinili mimo njiju v Vobachovo gostilno in nekateri so se celo ozirali za njima, ki sta počasi, mati tesno ob fantu, stopala skozi sejmski vrvež. Hrup, ropot, kričanje in mukanje, vmes pa vedno ponavljajoči se rezki glasovi iz petelinjih piščali, trobent in drugih glasnih igrač.

Mati je pripovedovala in izpraševala, ne da bi čakala odgovora: očim da je priden človek, ne pije in ne kvarta; vdovec je bil, ko ga je spoznala v rudniški gostilni, kjer je služila za dekle, žena in otrok sta mu bila pomrla. No, ko sta videla, da sta drug za drugega, sta se pač vzela in sedaj, po treh letih zakona, jima še ni bilo žal, ona da je zadovoljna. Kaj bi tudi imela od večnega romanja iz službe v službo? Doma pa dela zase, zanj in za otroka. Eno jima je umrlo, dekle je pa zdravo, poldrugo leto staro in on ga ima rad. Bajto imata, nekaj zemlje in dvoje prašičkov. Drugi rudarji imajo koze, onadva pa bi že zmogla kravico. Vsa leta je izpraševala ljudi, ki so zahajali v Podgorico, po Logarjevih in po njem in sedaj da sta prišla pogledat, ko sta izvedela, da je že v lepi službi.

Očima sta našla na živinjskem sejmišču v gruči dedcev, zbranih okrog goveda, za katero se je pogajal s starim Breznikom od Sv. Lenarta, vsi drugi, bilo jih je še troje ali četvero, so mešetarili.

„Pet in dvajset goldinarjev, pa niti krajcarja več!“ je moško poudaril očim in napol prožil, napol odmikal iztegnjeno desnico, da bi udarila v dober kup.

„Osem in dvajset — pa še dam za liter vina!“ je dejal stari Breznik.

Oba mešetarja sta prigovarjala kupcu, se laskala obema in se delala važna. Tretji je lovil roke obeh pogodnikov in ko jih je ujel, jih je s ploskom sklenil, da bi kupčija veljala.

Očim je bil medtem opazil ženo in pastorka in ju kimaje opozoril na živinče in kupčijo, češ, kaj pravita, ali bi?

„Kupi,“ je bodrila mati, „saj bodo še oče popustili za kak goldinar!“ Anza pa je važno dvomeč ogledoval živinče, ki je žalostno bulilo predse. S temi mešetarji se ne bo pogovarjal — to je zanj „gsindl“.

Pri „Jagnjetu“ je uradoval ves dopoldan Tončkov Francelj, ljudski advokat brez stalne pisarne in doktorata. Dajal je kmetom pravne nasvete, razsojal mejaške spore, podpiral in razdiral konjske kupčije, posredoval posojila in prodaje, pisal tožbe in prošnje in pošiljal ljudi k notarju Mačiku. Advokata Hönigmanna je svojim klientom odločno odsvetoval, ker ga je ta vedno znova ovajal in spravljal v „kejho“ zaradi zakotnega pisarjenja. Oženjen ni bil in prav glasno si tudi ni nihče upal reči, da živi z „Jagnjetovo“ gostilničarko.

Velik, precej zavaljen, na levem očesu škilav in po zunanosti prav toliko zanemarjen, da se mu je vendarle poznalo, da je kos šolanega človeka, je sedel za veliko mizo, s kupom umazanih papirjev pred seboj in okrog sebe vedno polno ljudi, ki jim je razlagal:

„Veš, na mapi se tvoja meja vsa drugačna vidi, kot je v resnici v hosti in za teh nekaj smrek se ne izplača tožariti se. Pride komisijon, merili bodo

in nazadnje postavili mejnike tako, da bo še tebi v škodo. Lahko se zgodi, da dobiš pravdo, prav tako pa jo tudi lahko izgubiš — vse natanko po paragrafi in plačal boš, da boš črn. Pravda še ni pravica. Če bi jaz v nedeljo utegnil...“

„Prosim jih lepo, če bi bili tako dobri, imamo prav dober hrušovec — dosti ga je bilo letos in boljši je kot ta izabelska čmiga, a imamo tudi klobase. Eno prase smo že zaklali, tri pa še bomo in imamo še...“

Drug za drugim so se oglašali, Francelj jih je poslušal, svetoval in razlagal in molče sprejemal goldinar, ki ga je dobival, ne da bi bil terjal zanj. Okrog poldneva se je prisukal tudi Engelmanov Jaka, Francelj se ni zmenil zanj, ki je očital krčmarici umazane poliče in kozarce, tako da ga je glasno zmerjaje med smehom in krohotom spodila iz hiše. Jaka je bilo spet prijelo. Prvi kmet, h kateremu se je bil prištulil, mu najbrže ni hotel dati za pijačo in sedaj je tekal po sejmu in v gostilne in ošvrkal s strupeno zabavljico vse, ki nimajo čiste vesti. Zvečer bo pa tarnal in jokal, ker bo lačen in prav nič pijan.

Francelj je dobil kosilo, ki mu ga je prinesla krčmarica, ne da bi ga bil naročil. Pri jedi je hotel imeti mir in kmetje so morali čakati. Jedel je molče in počasi. Zdaj šele si je mogel ogledati ljudi.

Stari Breznik že spet prodaja! Sin mu nagaja in stari ne ve, kaj bi od jeze. Kaj pa ta notarjev pisarček? Pa ne da bi se že sedaj hotel navaditi priskledovanja? Sam si menda ni bil kupil pečenke s praženim krompirjem in solato, pa piva — kje je neki iztaknil tega rudarja in žensko. Z njima je prišel. Aha — sedaj pa pridejo Logarjevi. Poznajo se. Kaj pa je to? Seveda, Neža bo, fantova mati.

Logarica — to je ženska!

„Bog daj dober dan, mati!“ je pozdravil Logarico, ki mu je prijazno odkimala. Ej, seveda, saj je on, Tončkov Francelj, spravil rejenka k Mačiku, ko ga je Logarica prosila za nasvet! Seveda, Peter ga ni več mogel zlepa videti pri hiši, stara pa je ženska kakor se spodobi!

Francelj si je s pipcem trebil zobe in opazoval Logarjeve in Nežo. Nerodno jim je, Neži in Logarjevima dedcema najbolj. Ta mlada je pa noseča. Ej, ta stara, to je ženska! Stari je že ves zapit, Peter bi bil rad gospod, po deželi bi hodil lepo oblečen in ljudem roke podajal, pa posedal po opravkih v boljših gostilnah. Mlada je baje delavna. Babe so sreča te hiše, vse štiri vogale drže pokonci, da se ne podre to staro gnezdo, ki redi v sebi le zavaljene lenuhe. Hudiča — s potom svoje krvi lepijo špranje in razpoke stare Logarjevine te njihove ženske.

„Čujejo oni, Tončkov gospod!“ je prosil kmet in se prislonil ob mizo. Francelj je pljunil po tleh zadnji kosmič mesa, ki se je bil ujel v zobovje, in pokimal onemu, češ, poslušam. Rad je imel ta svoj posel.

„Ta je pa moj!“ je bila dejala Neža Logarici kažoč na svojega moža. Sedaj so sedeli vsi skupaj, Peter in stari sta odmikala poglede, mlada je radovedno gledala od enega do drugega, Neža je pripovedovala, kakor naglo je mogla, njen mož je kimal, Anzek pa je mislil na to, da bo moral kmalu spet v pisarno.

Neža si je zadržovala naglavni robec močnejše okrog vratu, da bi skrila solze. Zahvaljevala se je Logarici: „Bog naj jim povrne na njihovih, kar so mojemu dobrega storili...“

Logarico je malo pogrelo v očeh. „Ej, Neža, ti, ti,“ je momljala in trepljala Nežo po nadlehtih, potem pa je poklicala vina.

Ali je Anzek res njen, Nežin? Ta je pa moj! bi bila rada rekla Logarica, a ni vedela, ali bi govorila resnico. Ko pa je tako čudno to življenje! Ko je bila še mlada, se ji je zdelo: mož je moj, otrok je moj, njiva in hiša, vse to je moje! Zdaj se pa vidi, da se ji vse izmika iz rok: še ta njen fant, ki ga je vzela v hišo in rejo, še ta ni njen?

A te misli niso bile več jezne, komaj malo nekdanje bridkosti je bilo v njih, od takrat, ko ji je bila prevara še nova in strašna.

* * *

Po kosilu je bilo tudi mnogo mestnih ljudi med stojnicami. Učitelj Bende je vodil svojo mlado ženo Evico, da si ogledata pri kramarju igračke za hčerko. Ta Wieslerjeva Eva je hotela imeti tega svojega Frančeka, čeprav so ji ga slikali kot veliko surovino in čeprav so ji skušali dopovedati, da je greh proti svojemu rodu, možiti se s človekom, ki ni Nемеc in povrh vsega še — beraški učitelj! A ko Eva ni popustila, so popustili, dasi zelo neradi, njeni starši in pred dvema letoma na jesen je bila poroka.

Poleg njiju je izbirala Niessova gospa vrv za perilo, gospodična Klara Puck ji je pomagala in godrnjaje očitala vrvarju slabe in cepljive niti njegovega blaga, pa kar na mah je utihnila in dregnila sosedo v rebra, ko je šla mimo njiju apotekarica z novim koncipistom. Tam na pragu svoje pekarnice je stal Peter Marinc in vedro pozdravljal mestno gospodo, ki si je hodeč gori in doli ob stojnicah ogledovala sejem za kmete. In gospoda se je zabavala.

„Milostljiva, glejte, ali niso smeha vredni vsi ti ljudje s svojo pisano šaro po krajcarjih?“ je ljubeznivo opozoril pl. Horn, konceptni uradnik c. kr. glavarstva, ki je spremljal lepo apotekarjevo ženo po sejmu.

„Seveda so smešni — kakor mi!“ je lahkotno odgovorila ona.

„Kakor mi?“ je osuplo zategnil kratkovidni gospod, čehljuje si rjavo bradico, ki je zadevala ob konice modnega ovratnika.

„Da, dragi gospod von Horn, ali se še nikdar niste zdeli samemu sebi malo smešni?“

„Gotovo, seveda, v nekaterih svojih hibah je vsak človek smešen. Ali jaz nisem mislil tako. Mislil sem prav to smešnost barantanja za — recimo — hlačne gumbe.“

„Tudi gumbi morajo biti na današnjih oblekah, pred tisoč leti bi bili morda smešni.“

„Vi me nalašč nočete razumeti, milostna!“

„O — prav dobro vas razumem!“

„Saj vem! Čemu pa nalašč tako govorite, kakor da me ne bi razumeli?“

„Ali mi zamerite? Kako bi se že opekla, ako bi hotela vse razumeti, kar mi hoče kdo dati razumeti... hm.“

Pl. Horn se je zasmel. Vedno bolj mu je ugajala. Kako so zlobni in zabiti ti malomestni kalini! Toliko nečednosti so mu pravili o tej prelepi ženi; kaj vse mu je napletel sam apotekarjev magister, ko je opazil, da se zanima zanjo. Kako bedasto, da je dvomil in napol verjel!

„Kaj premišlujete, gospod von Horn? Ali me prosite na tihem odpuščanja?“

Poigrava se z njim. Najlepša žena, ki jo je kdaj videl! Čemu bi lagal?

„Milostiva gospa, saj poznate svojo okolico in tudi mene boste imeli kmalu na dlani, če se vam bo zdelo vredno...“

Spet se ji je ponujalo, kakor že tolikokrat, zavito v svilen papir častnega oboževanja, a kaj bi se prikazalo, ko odvijte tanki omot: ljubezen ali puhla, neokusna pustolovščina?

„O čem sva se hotela pogovarjati, gospod von Horn?“

„O spoznavanju in spoznanju, milostiva.“

„O ne, prijateljček, o barantanju po krajcarjih! Oglejva si ga!“ je vellela in pristopila k stojnici, ki jo je kramar že pospravljaj, a še vedno kriče ponujal: „Vse po deset, vse po deset...“

Za stojnico so oponašali šolski paglavci: „Vse po deset, stare babe po deset, stari dedi pa po pet!“

„Po čem sem pa jaz?“ je smehljaje se vprašal koncipist.

„O — zastonj!“ je odvrnila ona kratko in se obrnila naprej.

Nasproti so jima prišle stara gospa Wieslerjeva, Mollova in z njimi Erkmanova, tam je bila tudi gospa Wernerjeva in za njo žena dr. Königa. Ustavili so se in prijazno se je bilo treba pozdraviti in klepetati. Koncipist ni prišel več do besede...

* * *

Bilo je že pozno, ko se je Anza končno poslovil od svojecev.

Malo se mu je mešalo v glavi, ko je prišel v pisarno. Notar se ni zmenil za fantov prihod s polurno zamudo in tudi ni odzdravil. Govoril je s starim Hannemanom; le solicator ga je ošinil z jeznim pogledom.

„Pojdiva torej v občinsko pisarno, gospod Hanneman! Če je ta vaša pravica kje napisana in veljavno potrjena, vam seveda ni treba ničesar plačevati!“

„Jaz že ne!“ je kričal stari, suhi Hanneman in krilil z rokami. „Dvajset let me ni nihče terjal. Ako je moj sin, ta norec, o Lorencijevem kaj plačal, je to storil brez mojega dovoljenja in da jaz o tem ničesar ne vem. Ta tepec, v nekaj letih mi spravi vse na kant, kar sem jaz v dvajsetih letih prigaral. V dvajsetih letih...“

Notar je dostojanstveno vzel klobuk in Hanneman je šel jadrno za njim.

„Kod si pa hodil tako dolgo, ti?“ je vprašal solicator Korak. Vse na njem je bilo važno: pleša, ogoljena suknja na škrice, košati brki, zlasti pa „muha“ pod spodnjo ustnico, ki je ob govoru grozeče migala in ugodno dopolnjevala strogost njegovega lica.

„Mati in očim sta me obiskala, pa sem šel v gostilno z njima.“

„Se mi je takoj zdelo, da si pil. S tem mi le ne začenjaj! Ljudje, ki se vdajajo pijančevanju, niso za nobeno rabo. Razumeš?“

Anza je trmasto pokimal. Kaj bi ga ošteval ta zoprni gospod solicator s svojo neumno „muho“, kakor da bi Anza ne vedel, da sam prekvarta in prekroka vse noči pri Sandwirtu!

Primaknil si je papir in pričel čedno prepisovati predloženo kupno pismo, a roka je bila majava, misli pa še bolj.

Raztresen in nejevoljen je mencial ob svoji pisariji. Očim je pameten človek. Zakaj je neki bila mati vedno v solzah? Ženske pač za vsako figo jočejo. In kako se je stari Logar bebasto smejal, ko je podal materi roko. In Peter? Kaj neki jim je bilo, vsem skupaj? Očimu je pa Aleš ime!

Ko se je pripravljaj, da bi pričel popisovati polo, se je spomnil materinega darila. Otipaval ga je v telovniškem žepu in opazoval, da li ga Korak gleda. Ta je nekaj pisal, naglo je dvignil glavo. Anza se je spet sklonil na svoje pisanje. Solicator pa je pričel hrkati, vstal izza mize, šel v kot in debelo pljunil v koritce z žagovino. Potem si je še otrebil nos, se razgledoval naokrog, pogledal še skozi okno in končno vendarle sedel k svojim aktom. Sedaj šele je Anza v žepu odmotal papir in otipal žepni nožiček. Previdno ga je vlekel iz žepa. Zasvetil se je oboj in ko ga je držal v pesti, je še raztegnil obe rezili in tudi sveder.

Mati mu ga je kupila za sejem in ko se je poslovil, mu ga je stisnila v roko. Prvo materino darilo — — Izza nožička se mu je prikazal materin solzni obraz: hotel bi ji storiti kaj ljubega, prositi jo odpuščanja za svoje nerodno vedenje ob slovesu, ko ga je bilo sram pred Logarjevimi. Zahvaljeval bi se ji in ona bi čutila, da jo ima rad; saj ga ima tudi ona rada, zelo rada, samo videl bi jo še rad, preden odideta z očimom...

Pogledal je na stensko uro — še pol ure je do petih in poprej ne more, ne sme iz pisarne.

Kako neroden in grd je bil, kaj si mora bridkega misliti. Uboga mati, sedaj mora še tako daleč domov po megli, noči in mokroti. Ali bi ju spremil in se vrnil jutri še pred sedmim zvonom? Pa kako, kako naj gre ven iz pisarne? Notar? Solicator? Notarja prositi — za Boga, kaj takega ni tvegati. Kazalci na uri lazijo počasi, tako počasi. Morda sta že odšla ali pravkar odhajata. Logarjevi ju morda še zadržujejo, morda...

Prišel je notar. Anza je pisal. Ves je trepetal. V hipu je zagledal tam na podboju tisti ključ. Ključ! Nikdar ga še ni bil uporabil, ker se je bal, da bi mu bil notar zameril ali celo mislil, da hodi med uradnimi urami v to celico kadit ali pa zato, da mu ne bi bilo treba delati. Kaj pa, če ga dolgo ne bo in bi šel notar za njim... Nič. Mati! Mati je prva... Odločno je vstal, stopil tistih nekaj korakov in snel ključ, le solicator je dvignil glavo; Anza je bil že zunaj. Tekel je, tekkel. Pa ko je stal med podboji pri „Jagnjetu“, ga je spet prešinilo, kakor prej v pisarni, gorko in obtožujoče. Logarjevi so še sedeli tam, s hrbti proti vratom, njegovih — nikjer. Morda jih še doide, saj ne moreta drugod domov ko preko Lenarta. Tekel je spet, tekkel mimo ljudi, ki jih je bilo vračajočih se vse polno na cesti, le njegovih ni bilo med njimi. Iskal je, izpraševal, a nikdo mu ni znal odgovoriti, malokdo bi ju bil spoznal po njegovem opisu, nihče ju ni bil videl. Tam, kjer se na klancu izgubi pot v gozd, je obupal. Megla je bila in gosta tema je

pletla svoje mreže med drevesi, daleč nekje je mukalo govedo. Morda je bila njuna telica...? Kaj poreko v pisarni? „Prokleta pisarna!“ Prvič v življenju je spoznal, da je privezan. Dirjal je nazaj mimo ljudi, treznih in pijanih in nič mu ni bilo mar, da je jokal. In po tej blatni, opolzki cesti, po tej temi in noči in megli mora hoditi mati...

V pisarni niso nič rekli, ko je prišel. Spravil se je spet k delu. „Kupno pismo“ je že stalo napisano v lepo zaokroženih črkah na belem neomadeževanem papirju.

Pa mu solze niso dale miru. Tiščala in bolela ga je materina ljubezen v tem nožičku s koščnim obojem, z dvema reziloma in svedom, vse skupaj za deset krajcarjev, za deset borih materinih krajcarjev...

(Dalje prih.)

Srečku Kosovelu

Erna Muserjeva

Ko si umrl, mi je bilo štirinajst let.
Takrat sem se globoko nad tvojo sliko sklonila
in z drhtečimi usti tvoje mrtve oči poljubila,
nepoznani moj znanec, ti bedni slovenski poet.

Na tvojem grobu, pravijo, šipek cvete,
nad tvojim grobom bori v vetru vrše,
pod bori se brinjeve jagode rahlo modre.

Šipek na tvojem grobu rdi in dehti,
brinje v gmajni svoje grenke plodove zori,
nad gmajno sinje nebo opojno žari,
skozi vas pa koraka počasi, trdó...

Ti si jo videl, ubogi slovenski poet,
poznal njeno mrzlo in težko rokó.
Zdaj je od tvoje smrti že dvakrat pet let
pa še vedno hodi čez vas, čez mesto, čez svet.

Ko si umrl, sem tvoj žalostni obraz poljubila.
Čutiš deviški poljub na svojih votlih očeh?
Kot da sem vedela v mladih, zasanjanih dneh,
kako blizu tvojih poti bom hodila.

Poletna

Avgusta Gabršček

Pastirji prižigajo tople kresove.
V meni je toliko ognja že,
da me vročina mrazi.
Pridi, ah, pridi! Ne vprašaj, le jemlji,
saj veš, mladi zemlji je treba
v ljubezni dajati moči.

V prokletem času

J. K.

Eden ob drugem sva ležala
— jaz sem ji božal lase —
in sva premišljevala:

Ko bi hčerko ali sinčka smela imeti
— toda ne smeva, ker ju nimava s čim živeti —,
ko bi hčerko ali sinčka smela imeti,
bi ju lepo vzgojila,
da bi močna in pametna bila.
Živelata bi brez blodenj in iskanj,
ki rušijo nas,
in ko bi dorasla, bi pomagala nama
v borbi za boljši čas...

Da, ko bi hčerko ali sinčka smela imeti, —
toda ne smeva, ker ju nimava s čim živeti.

Pesem

Avgusta Gabršček

Stoječa v snopu luči se boriva
in rasteva ko žito v suši,
hlepeč po rosi in hladilu.
Luč naju jemlje, da medliva.
Svoj klas žrtvujeva
in ko zlato bleščiva.

Sol, žveplenke in petrolej

Katarina Špur

Danes je kakor včeraj in jutri ne bo nič drugače. Upanja, da bo nekega dne moralo postati vse boljše, ni več. Ko sem prvič sedla za stroj, sem bila polna volje: delala bom za naše boljše življenje. Zdaj imam dvajset let in včasih so mi roke tako trde in težke, da jih ne morem dvigniti.

Ničesar dobrega ni bilo v hiši ob kovačnici. Vrata, ki se niso dala zapirati, strigalice in razpoka v stropu nad pečjo. V kuhinji dim, ki je vžigal materine oči in pljuča.

Pač, bil je hrast ob kovačnici in ta hrast je videl Stevove roke, kako so neko noč svetile ob mojih.

Zdaj hrasta ni več. Pa tudi tu so vrata s pokvarjeno ključavnico in razpoke na stropu.

Oče tridesetič sedi nad škaфом. Potem se vleče ob omari in steni do postelje.

— Daj mi kamilice, mati. —

S kamilično vodo si moči oči, ki so mu vse gnojne. Včasih bi zbežala na cesto in vpila ljudem, ki hodijo mimo: Pridite in poglejte — saj tako ne moremo več živeti! ...

Ne, treba je sedeti tu, vdihavati oster vonj kopriv, ki jih kuha mati za večerjo in ki se meša z vonjem iz škafa — in šivati. Hitro, hitro šivati! Ne zato, da bi nam nekoč bilo bolje. Zato ker je treba kupiti kilogram soli, pol litra petroleja in škatlo žvžgalic.

Zdaj vstajam čez noč in kurim. Grejem kamilice materi, da si jih deva na križ, kjer jo tako reže, da glasno vpije. Po stenah in po skledah hodijo veliki ščurki. Kurim in ubijam ščurke. Mati stoka in to stokanje je hujše od vsega. Tako sem trudna. Materino klicanje, ščurki in delo, ki me čaka jutri se tako gosti, stapa se v trde krogle in te krogle vso noč bijejo ob moja senca.

Zjutraj se mati sključena vleče iz postelje in budi Zalči.

— Idi Zalči po mleka! —

Drobna, kuštrava Zalči počasi stopa mimo hiš in godrnja:

— Zmerom moram hoditi jaz vsega prosit. —

Pogosto šivam v mestu. V veži prvega nadstropja delam vzorce za bele obleke, ki jih bo gospa nosila čez poletje.

Danes je sobota. Tudi danes šivam vzorce na belo obleko. Zvečer moram dobiti nekaj denarja. Brez kruha smo in jutri bo treba kupiti moke.

Mračni se že. Gospa hodi po veži. Ne pravi, naj končam, da bova napravili račun. Pa saj mi danes mora plačati. Cel teden sem šivala.

Stojim v kuhinji in čakam večerje. Ocvrta jajca so postavili predme. Gospa je na hodniku in pravi, naj v ponedeljek spet pridem. Roka se mi trese. Solze mi kapajo na krožnik. Ne morem jesti... Ali mi tudi danes ne bo plačala? Saj vendar ve, kako je pri nas doma. Ali naj jo prosim? Saj sem delala in zdaj naj prosim, da mi plača?... Jutri je nedelja. Malo moke bi morala prinesiti. Ne smem domov brez denarja...

Stojim na hodniku in pravim lahko noč.

— Že greš? — pravi gospa in pristavlja:

— Pa le pridi! — in ničesar več.

Celo uro imam do doma in celo uro mi tečejo solze. Kakor pijana hodim — pa saj ni prvič. Zimo za zimo sem sama doma, da skrbim za vse, kar je treba kupiti.

Včasih se mi zdi, da živim že sto let. In zmerom je bilo življenje samo skrb za kilogram soli, pol litra petroleja in škatlo žveplenk. Pravijo mi, da sem drobna in da to ni prav. Nič me ne boli, pa bi tudi glasno stokala, kakor mati.

Ali ničesar drugega ni na svetu kot samo sol, žveplenke in petrolej?

Mlademu sodniku na pot

Anton Wildgans

Tako si mlad! Ni tvoja roka zadrhtela,
ko si jo dvignil pred razpelo in prisegel,
drhtela od ničemurnosti,
ki ti je šepetala in si ji podlegel:
o kar čez noč dobil sem moč,
dobil oblast, veliko moč!?

O ti otrok, ki komaj da si knjigam se izvil,
ki komaj veš, kaj je življenje, vzdihovanje,
in si kakor mlado rastje ves še upogljiv,
o ti otrok: višja kakor sanje
o jazu in oblasti sta pravica
in zakon, ki na njegov škrlatni rob
prisegla pravkar tvoja je desnica.

Nikdar nikoli ne pozabi, da si tudi ti le človek,
kakor mi, ki čakamo, kako izrek bo tvoj podprt,
in da življenje to je pisan vrt,
ki v njem plevel bohotno gospodari
in plemenitost bedno, skopo životari.
To plemenitost céni, išči jo povsod!
Lahko zgodi se, da do nje skoz trnje vodi pot!
A če kaj kaznuješ,
ker zakon ukazuje, nikar nemilo
in z jezo, kakor da maščuješ,
marveč tako,
da bo celó
v neizogibnosti še tolažilo!

In ne poslušaj mi nikar ljudi,
ki zahtevajo oko za oko in zob za zob!
Vse to je zmota, ki spočel jo je krvavo-mračni čas.
Ti glej, da služiš svojemu! Tvoj čas kriči
po svoji pravici. Njegova pravica naj ti bo ukaz.
In to še vedi:
ne bodi slep birič in suženj pisani besedi!
Ker vse, kar je zapisano, usiha sproti,
če nerazsoden, top se hlapec posla loti.
Pravica potrebuje le nesebičnega, modrega vrtnarja,
ki s krvjo iz svojih žil vinograd svoj žlahtni,
sicer se zakon ti prevrže v stvar posmeha
in pravičnost v besedičenje brez vsakega uspeha!
Zato daj tudi ti, otrok, vso svojo toplo kri,
vse svoje srce! To je, kar prisega ti veli!

(Poslovenil Mile Klopčič.)

Misli

18. junija je v Moskvi umrl v 68. letu največji sodobni ruski pisatelj Maksim Gorkij. Bil je umetnik preprostega ruskega ljudstva, poln poguma in vere v življenje in človeka. V vseh njegovih delih se odraža veliko spoštovanje do žene. — Sledeče misli posnemamo iz nekaterih pri nas manj znanih njegovih del.

I.

„Človek, ki ljubi dejanja, jih bo vedno znal izvršiti in bo vedno našel možnosti za to. V življenju je vedno prostora za dejanja in tisti, ki jih ne najdejo so skratka ali lenuhi ali strahopetci ali ne razumejo življenja, tako da, če bi ljudje razumeli življenje, bi vsak hotel zapustiti za seboj svojo senco v njem in potem bi ne požiralo ljudi brez sledu.“

II.

„Pa vidim, da ljudje ne živijo, ampak se vedno le prilagajajo in žrtvujejo temu vse svoje življenje. In ko okradejo sami sebe — izgubivši čas — se začnejo pritoževati nad usodo. Kakšna usoda! vsak je sam sebi usoda.“
(Starka Izergil.)

III.

Čudno in zoprno je slišati, kadar moški, rojen iz ženske in z njenimi soki vzrejen, blati in poniža svojo mater, ji odreka vse razen pohote, znižujoč njo, roditeljico, do brezumne živali.

IV.

„Iščite in boste našli,“ to je lepo povedano in ne smemo pozabiti teh besed, kajti te besede so v resnici dostojne človeškega razuma.
(Spoved.)

Otroška groza

Dr. Franc Žgeč

(Konec.)

Neko nedeljo je ostala sama doma, da čuva hišo. Dedek in babica sta se odpeljala na obisk k sorodnikom v sosednjo vas.

Pospravljala je nekaj po sobi, kar priteče vsa zasopla sosedova Micka in pravi že pri vratih: „Čuščka visi obešena doma v kleti. Pravijo, da se ni sama. Pojdiva jo gledat.“

Leteli sta po ledinah naravnost proti Čuščkovim. Hišo sta pustili kar odprto. Mislili sploh nista na nič drugega, ko Čuščko. Kdo bi zameril to osemletnim deklicam!

Prerili sta se skozi gručo ljudi ter stopili na prag kleti. V istem trenutku je nekdo obrnil obešenko, da se je njen sivomodri, spačeni obraz obrnil naravnost proti materi. Mati se je vsa preplašila, prizor pa se je vtisnil globoko v njeno duševnost.

Doma jo je čakala babica s šibo v roki.

Bila je to trda mati, ki otrok ni razumela, niti ni poskušala, da bi jih razumela. Starši so jo dali še zelo mlado bogatemu kmetu, mojemu dedeku, v zakon.

Zaradi posestva in denarja!

Ni se mogla vživeti v novo vlogo. Edinka.

Sovražila je novo okolico, uhajala je od dedeka. Niti otroci si je niso mogli pridobiti zase.

Denarni zakon ni prinesel sreče nikomur.

Babica je mater v jezi surovo natepla, nato pa ji je še zagrozila: „Boš že videla, kaj bo ponoči. Samo da bi prišla Čuščeka po tebe in te odnesla v pekel s seboj! Zakaj pa si tako nemarna.“

* * *

Mati je spala takrat sama v obokani kleti. Ta klet je bila čudno podobna kleti, kjer je visela Čuščeka. Obok je držala močna železna palica, na njej je visel velik rjav kavelj. Na tem kavlju se je odcejala pozimi slanina, kakor pri vseh kmetih v vasi.

Usodne noči je šla mati s tihim strahom v srcu spat v klet.

Sredi noči zasliši v poltemi lahko škripanje. Veter je bil odprl priprto okno in kavelj se je na palici rahlo zibal. Z grozo v srcu se je spomnila obešenke: Sivomodri obraz, nabrekel, dolg jezik...

Ali ne visi tam na kavlju?

Ali se ne bliža vedno bolj postelji?

Že se sklanja nad njo, izteza po njej grde roke. Ta obraz! Te oči! Jezik...

* * *

V strašnem naporu je zakričala, skočila iz postelje in tekla skozi vežo v prednjo sobo, kjer sta spala dedek in babica.

„Oče, branite me! Čuščeka! Vzeti me hoče! S seboj!“

Divji krik je prebudil vso hišo. Dedek je otroka miril in tolažil. Babica je ostala trda, neupogljiva.

„Le idi nazaj spat! Zakaj pa ne ubogaš? Naj te le odžene Čuščeka! Bo vsaj mir pri hiši!“

Nič niso pomagale besede dedeka, nič prošnje, obljube in jok. Sama je morala iti nazaj v klet.

Iz vseh kotov je zijala črna tema, v črni temi so se bleščale obešenkine steklene oči. Polne groze so bile mehke poletne noči, kavelj je škripal, obešenka je iztezala svoje roke po otroku. Noč za nočjo, mesec za mesecem, mogoče leta!

* * *

Marko, Čuščeka!

Ista groza, isto trpljenje otroka v dveh zaporednih generacijah! Ali sta to osamela, slučajna primera? Ali je doživljalo slično grozo več otrok obeh rodov? Doživljajo grozo ponoči in strah podnevi tudi otroci sedanje generacije?

Brez dvoma nista Marko in Čuščka izjemi, čeprav nosita individualne poteze; tudi se ne omejujeta na prejšnji generaciji.

Še danes strašijo deco ponoči cigani, berači, čaravnice in tudi brezglavi huzarji, pekel in parklji.

Groza pa ni nič manjša, če zaloti sredi noči profesor dijaka pri kajenju in pri goljufiji, če vleče učitelj učenca iz klopi z debelo palico v roki, če hoče deček ubežati pred razbojniki, a ne more premakniti nog!

* * *

Kje so vzroki, da sva midva z materjo kot otroka doživljala tako jako grozo?

Jasno je, da sta obe materi, moja mati in babica, podtaknili otroku misel, da se mora zgoditi ponoči nekaj strašnega. Pripravili sta otroško duševnost na doživljanje groze, ki je v resnici sledilo.

Moja mati je to storila nevede, ker ni poznala posledic, ki so jih morale imeti njene besede. Mislila je pač, da mora nujno slediti gledanju razmesarjenega telesa ponoči groza. Lastnim besedam ni pripisovala nikake važnosti, sicer bi se čuvala, da bi jih izgovorila.

Babica je hotela nasprotno svojo hčerko občutno kaznovati. Zato ji je tudi zagrozila s Čuščko. Zavest krivde je zbudila v otroku že s šibo. Doživlja je ponoči pa je še pripravila z besedami, izrečenimi v jezi.

* * *

Morajo pa še biti globlji vzroki. Brez dvoma na vsakega otroka slične besede ne bi delovale tako močno. Otroška duševnost je morala biti v obeh primerih silno občutljiva, živci že zrahljani.

Močna, zdrava narava, ki ne pozna strahu in ki se zaveda svojih moči, bi slično podtikanje prenesla brez težjih posledic. Preplašen, strahovan, potlačen otrok pa doživlja veliko globlje in popolnoma drugače. Sicer pa odrasli tudi zdrave narave plašijo navadno tako dolgo, da jih preplašijo in pokvarijo, tako da nam ostane le malo zdravih, krepkih narav.

Oba z materjo sva bila nešteto krat surovo tepena, oba sva živela v svetu, kjer lastne moči niso zalegle nič.

Pred palico sem imel tak strah, da si je nisem upal niti prijeti, če me je mati še tako tepla. Kadar me je poklicala z bičem v roki, sem se ji bližal s strašno grozo v srcu. Tako kača prisili žabo že z očmi, da ji zleze sama v žrelo.

Mar bi prijel palico in jo zlomil na dva kosa, mar bi bežal pred bičem in bi se skril kamorkoli. Toda strah mi je paraliziral sile, groza je zlomila v meni odpor!

In mati? Odkod naj bi bila vedela, kake posledice je moralo nujno imeti njeno postopanje? Njena mati, moja babica, je vzgajala tako, tako so vzgajali vsi očetje in vse matere okrog nje. V cerkvi so jo učili tako in sam Slomšek je še več ko pol stoletja po Rousseaujevem Emilu pridigal, da šiba novo mašo poje. Ali ni mar Slomšek največji slovenski pedagog?

* * *

Telesna kazen ubija v otroku zavest časti in moči, zavest, da je človek, enakovreden drugim ljudem in dovolj močan za življenje na njegovi stopnji razvoja; dovolj močan, da si pomaga sam v zadregi ali da si poišče pomoč tam, kjer jo lahko dobi.

S tem telesna kazen otroka plaši. Jemlje mu pogum in voljo za dejanje, paralizira tudi one sile, ki jih ima otrok sicer. Kaže mu nasprotno le lastno nemoč ter onemoglost, ki nujno rodita čustvo manjvrednosti!

Čustvo manjvrednosti pa se zagriže v otroško duševnost, kjer preži na vsako priliko, da se lahko razvije ter razkrajja nakopičene energije. Gorje človeku, če je čustvo manjvrednosti v važnem trenutku paraliziralo vse njegove sile!

Tako so vzgajali mene in mojo mater, tako so pripravljali tla za doživljanje osebne nemoči ter so naju prepuščali v nemoči demonskim silam, ki so se igrale z nama v nočeh polnih blazne groze.

Te demonske sile sva poznala od prve mladosti.

Sedaj je trkal črni mož na okno, sedaj je jahal v burji in nevihti črez naše dvorišče huzar brez glave v besnem diru.

S huzarjem, s črnim možem pa še veriga ni zaključena. Nemarnim otrokom grozi ob vsaki priliki pekel. Parklji so samo vidni poslanci pekla, ki vlačijo otroke v strašni ogenj.

Ponoči prihajajo po ledinah na metlah čarovnice ter se zbirajo opolnoči na pesniškem mostu. Gorje onemu, ki bi motil tam njihovo zabavo.

Za kolarnico prežijo na otroke cigani. Ponoči in podnevi čakajo na njih, da jih odnesejo v svoje šotore in jim tam izpahnejo oči ali odrežejo jezike, če so jih kazali komu v nesrečnem trenutku nemarnosti. Pri vrbi ob vodi preži povodni mož.

Ob pustu se podijo po vasi Kurenti, maškare in razne čudne pošasti, ob navadnih dnevih strašijo odrasli deco z berači in beračicami, povesti so polne divjih razbojnikov in ubijalcev, čarovnikov in čarovnic ter drugih zlobnih bitij.

Vse te demonske sile dušijo energije otrok, da ne zrastejo odraslim čez glavo. Imajo pa še eno usodno posledico. Otrok, ki je živel dalj časa pod njihovim pritiskom, se lahko samo z nadčloveškim naporom otrese njihovega varuštva. Ako se ne otrese, je revež vse življenje.

* * *

Ali ima ta divji svet demonskih sil kaj skupnega s poezijo? Za otroka to ni poezija, to je kruto nasilje nad mlado duševnostjo, nasilje tradicije nad razvojem.

Vse te demonske sile dušijo energije otrok, da ne zrastejo odraslim čez glavo! Odrasli se jih poslužujejo vede ali nevede, samo da imajo otroke v svoji oblasti. Uberejo pač najkrajšo pot, ko jih hočejo ustrahovati.

Ne pomislijo pa, koliko škodujejo mladim bitjem v razvoju, s telesno kaznijo, s kaznijo sploh in s strašenjem. Naša primera vržeta le nekaj medlih žarkov na posledice, ki jih lahko ima nepravilna vzgoja.

Trideset, oziroma šestdeset let je preteklo od takrat, ko sta Marko in Čuščka budila smrtno grozo v mladih nerazvitih duševnostih.

Mnogokaj se je spremenilo od takrat, pričela se je borba za osvoboditev otroka. Razrahljala je v posameznih primerih že spone, ki so oklepale mlade generacije. Široke plasti pa so ostale od prizadevanj moderne pedagogike skoraj nedotaknjene.

Še vedno poje šiba v domači vzgoji in v šoli, še vedno lebdijo nad našimi brdi in dolinami demonske sile ter polnijo mlada srca z grozo, kakor so jih polnile v prejšnjih generacijah.

Kdo je temu kriv?

Ali samo mati, ki je podtaknila doživetje, ali babica, ki je kaznovala mater s tem, da je pozivala Čuščko, naj otroka odnese, ali preobčutljiva otroška duševnost?

Osebnost ni nihče kriv.

Krivi pa so vsi oni, ki temó med narodom branijo, krivi smo mi vsi, ki je ne razbijemo dovolj energično.

Kriva je celotna družba, ki ne pomete s staro šaro, katera ne odgovarja več 20. stoletju, stoletju otroka.

Anketa „Važno žensko vprašanje“

I.

Dokazovanje, da je vsak splav, v prvi vrsti pa nameren, nesreča in zlo, bi zahtevalo preveč prostora. Mislim pa, da je med ljudmi, ki si ob vprašanju uzakonjenja socialnih razlogov za umetno odpravo plodu laste pravico do besede, prav malo takih, ki bi se tega ne zavedali. Dokazi so preprosti in zanesljivi. Kar bom napisal, opiram zato na vašo izkušnjo in na vašo vero v škodljivost in maščevalnost protinaravnega dejanja.

Najmočnejši argument za legalizacijo abortusa je dejstvo, da visok odstotek žen abortira, da število žen, ki abortirajo, pri nas kakor drugod po svetu od leta do leta raste in da je abortus izveden pod strokovnim nadzorstvom v bolnici ali v posebnem zavodu še najmanj škodljiv, smrtna nevarnost minimalna, medtem ko žene, ki na skrivaj splavljajo — največkrat pri mazačkah — v strahotno velikem številu umirajo ali težko bolehalo. Po zakonu dovoljen, pravilno izvršen splav naj bi torej izpodrinil tajnega, diletantskega. Gre za to, da se od dveh nesreč odločimo za manjšo. §§ 171.—174. našega kazenskega zakona silijo več žen k tajnemu splavljanju kot jih pa odvrnejo od splavljanja sploh. Ker zakon ne ustreza več svojemu namenu, ga je treba izpremeniti ali vsaj dopolniti.

Ti zaključki so pravilni, če je zagotovljeno:

1. Da bo legaliziran abortus resnično izpodrinil kriminalnega.

2. Da se bo kot posledica legalizacije v doglednem času, če že ne v najbližji bodočnosti zmanjšal procent vseh abortusov, računani na število vseh porodov.

Ljudje, ki imajo več vpogleda v naše prilike, bi naj raziskali pred vsem ti dve predpostavki zagovornikov legalizacije. Mislim, da nista povsem točni.

Najboljša rešitev bi ne bila tako problematična, kot je, če bi argumentacij ne zavračali v stranska področja.

Z verskega stališča, kakršno brani katoliška cerkev, ni splav dovoljen v nobenem slučaju. Če zdrobi zdravnik glavo otroku v maternici, je njegovo dejanje prav tako umor, kakor bi bil umor usmrtitev nekaj dni ali nekaj mesecev starejšega že rojenega otroka. Naziranje cerkve ni v tem slučaju nič več in nič manj kot dosledno. Vendar bo skoraj vsak katoliški zdravnik, čeprav bo skrbno iz-

vrševal predpise svoje cerkve, umoril človeški embrio tudi na tisti stopnji razvoja, ko bi bil plod v maternici že sposoben za življenje izven nje — če bo mu to narekovala skrb za materino življenje. Njegov medicinski oziroma biološki nazor o življenju in o dolžnosti bo močnejši od cerkvene prepovedi. Cerkev se tega zaveda, zato medicinsko indikacijo abortusa tolerira, čeprav je teoretično ne priznava.

Osebnost stališče do splavljanja je kot večina človeških dejanj v večji meri odvisno od svetovnega nazora, kot se zdi na prvi pogled.

Zdravnik, ki bi odklonil legalizacijo predvsem iz nacionalnih razlogov, bi zagrešil grobo napako. Prvič je neopravičljivo in neiskreno, da se podjetniški interesi imenujejo nacionalne. Drugič bi pa zdravnik ob nobeni priliki ne smel pozabiti na svoj poklic. Tudi tisti zdravniki, ki so bili vojni prostovoljci, so bili vojni zdravniki in ne bodisi neuvidevni, bodisi k temu prisiljeni vojščaki. Če bi ljudje odkrili svoje prave namene, bi vprašanja na ta način z desne strani ne mogli maskirati.

Tudi z leve strani bi ga ne mogli. Odločilni vzrok porasta tajnih splavov je brez vsakega dvoma katastrofalno poslabšanje naših socialnih razmer. Ni sicer edini. Ko je na sestanku slovenskih zdravnikov 15. XI. 1935 v Ljubljani, mož, pravnik, govoril o težkem duševnem pretresu, ki ga povzroči vsak nasilen poseg v potek najpomembnejšega življenjskega procesa v ženskem organizmu, mu je žena, zdravnica, zastavila tri vprašanja:

1. Kakšen duševni pretres povzroči zanositev pri ženi, ki ne more več preživljati in oblačiti svojih 8 otročičev?

2. Kakšen duševni pretres povzroči pri noseči služkinji ali dekli, ki je gospodarsko predana na milost in nemilost gospodi ali kmetom, katerim služi, novica, da ji je fant pobegnil, potem ko je izvedel za „veselo vest“?

3. Kakšen duševni pretres povzroči pri gimnazijki zanositev, ki ji lahko poruši vse nade v sedanjosti in vse upravičene zahteve, ki bi se ji sicer izpolnile v bodočnosti?

Kdor ni za ta vprašanja gluha, bo našel več vzrokov, ki so krivi, da so se ta vprašanja z vso svojo težo dvignila.

Toda beda in izkoriščanje, brezvestnost in nerazumevanje — vse to se ne rešuje z legalizacijo abortusa. Z legalizacijo bi se le zavlekli zadnji krči stanja, ki propada. Novo življenje bo zgrajeno na legalizaciji druge vrste od te, za katero so se izrekli zdravniki na beograjskem kongresu.

Beograjski kongres je izvršil pomembno pozitivno delo. Opozoril je na naše razmere tudi tiste, ki naših resničnih prilik niso bodisi videli, bodisi gledali. Če se pri nas v bodoče ne bodo ponavljali slučajji, kakršen je bil oni z zakonom o obveznem pregledu pred poroko (dober zakon se je izkrivil, ker so ga formulirali nevesči, nepoklicani ljudje in ker ni ustvaril pogojev, ki bi omogočili njegovo dosledno izvajanje), potem bo to v precejšnji meri zasluga akcije naših zdravnikov.

Potrebno je, da se družabno vprašanje, kakršnega predstavlja legalizacija indikacij za abortus, kolikor je mogoče resno in temeljito obravnava. Tudi v „Ženskem svetu“. Žene se tiče to vprašanje v toliko, v kolikor se tiče moža: kot polnopravnega člana družbe. Poleg tega se tiče nje kot žene še posebej. Že sedaj se vrši marsikak splav proti ženini želji, na moževo zahtevo. Predlagana legalizacija bi različne motive moževe samovolje pomnožila.

Kadar se obravnavajo dejstva, ki govorijo za in proti legalizaciji iz socialnih razlogov, se največkrat zagovarja eno od nasprotij: Ali prostost splavljanja — ali prepoved splavljanja. To je napačno. V Sovjetski Rusiji, ki se navaja pogosto — včasih v primernem, včasih v neprimernem trenutku — je legalizacija omejena v treh ozirih.

1. Prvi otrok se odvzame materi res le v skrajnih slučajih.

2. Splav v državnem abortariju pod zdravniškim nadzorstvom je dovoljen največ dvakrat na leto in le za plod, ki ni starejši od 3 mesecev.

3. Splav mora dovoliti posebna komisija.

Zdravniški kongres 1927. v Kijevu je nastopil tudi proti temu omejenemu in kontroliranemu splavljanju, češ da je artificialni abortus „psihoseksualno, moralno in socialno zlo.“¹

Toda nas se tičejo predvsem naše razmere. Tisočem žen bi se z boljšo zakonodajo lahko pomagalo. Nekaj desetinam zdravnikov in nekaj sto mazačkam bi se onemogočilo izrabljanje stiske njihovih neprostovoljnih pacientk. V švicarski kazenski zakon, ki priznava le medicinsko indikacijo, je bil sprejet — in to po dolgotrajnih sporih in po dveh izpremembah v zadnjih treh letih pred 10. novembrom 1932., ko je bila potrjena končna formulacija paragrafov o kaznivosti abortusa — naslednji odstavek: Art. 107.-5. „V slučajih, v katerih je bila nosečnost prekinjena radi kake druge težke neprilike noseče žene,“ zmanjša sodnik kazen po svoji uvidevnosti.“ (Art. 65.)

V Jugoslaviji so razlike med življenjem v mestih in življenjem na deželi še posebno velike. Z nekimi „vrati“, kakršna je odprl n. pr. Art. 107.-5. v švicarskem kazenskem zakonu, bi morda bilo mogoče upoštevati te razlike in naše razmere.

Bodisi da bo ostalo pri starem, bodisi da bodo §§ 171.—174. izpremenjeni: Edina prava in uspešna borba proti abortusu bo ostala ista: Stvarna vsestranska zaščita matere in otroka. To pomenja danes predvsem:

1. Ne le propagirati, naj se žene posvetijo predvsem svojemu materinskemu poklicu, temveč jim stvarno omogočiti izvrševanje tega njihovega poklica. Pri-skrbeti ljudem dela in zaslužka. Podpreti družine brezposelnih. Omogočiti mladim ljudem poroko. Uvesti zakon o minimalnih mezdah. Izvajati vse naše zakone. Skrajšati delovni čas. Ustanavljati posvetovalnice za matere, nove šole, domove, igrišča za otroke. Skratka: Manj brezglavega gospodarstva, več dela za izboljšanje temeljnih življenjskih pogojev vseh slojev.

2. Vzgojiti bodoče matere in očete. Uveljaviti načelo o ženini ravnopravnosti. Zdravstveno izobraževati. Doseči, zaslužiti, da se bodo vaščani in meščani obračali do zdravnikov z zaupanjem, ne pa da se jih bodo ogibali ali jih klicali, ker pač ne gre drugače. Dvignit нравni nivô. Skratka: Kulturno delati in rasti. Mesto da se uzakonijo, je potrebno, da se socialne indikacije za abortus odpravijo. To je mogoče. Za regulacijo porodov so pa na razpolago druga sredstva: profi-laksa spočetja; fiziološka, mehanična in kemična. Za to je potrebno znanje.

V poudarjanju dolžnosti materinstva je precej samovolje. Materinstvo je ženi-na pravica. Vsaka zavedna žena se bo za svoje pravice borila in vsi zavedni ljudje ji bodo pri tem pomagali.

B. Šalamun, stud. med., Zagreb.

* * *

S to številko zaključujemo anketo „Važno žensko vprašanje“. Prejeli smo devetnajst pisem, ki smo jih po večini objavili. Med udeleženci je 15 žen in 4 moški. Po poklicu so prav različni: 2 učiteljici, 1 uč. abiturientka, 2 poštarici, 1 urad-niška žena, 1 služiteljica žena, 1 socialna delavka, 1 babica, po 1 študent in štu-dentka, poljski delavec in poljska delavka in 3 osebe z akademsko izobrazbo, med njimi 1 zdravnik. Trije niso navedli poklica. 11 jih je iz mest ali večjih krajev, 6 z dežele, 2 neznan. Po svojem stališču so bili: odločno za legalizacijo socialne indikacije 11 (2 ženi tudi iz strahu pred vojno); odločno proti 4 (tri iz versko-etičnih, ena tudi iz populacijskih razlogov; ena zaradi lastne slabe skušnje); 1 za omiljenje sedanjih zakonskih predpisov, drugi le na splošno poudarjajo nujnost pomoči. Tudi zagovorniki poudarjajo, da more biti legalizacija socialne indikacije le zasilna,časna rešitev, „manjše zlo“ itd. Deset jih priporoča čim večje širjenje profilaktičnih sredstev, in sicer tudi taki, ki so proti legalizaciji,

¹ Po članku dr. Vitkovića v „Lekar“-ju br. 201—2.

² „Wegen einer anderen schweren Notlage“, t. j. razen edino z abortusom odvrnljive smrtne nevarnosti ali trajne zdravstvene nevarnosti za ženo. (Op. š. B.)

med njimi vsi, ki so po poklicu v zvezi z zdravstvom: zdravnik, medicinec, socialna delavka, babica. Do malega vsi pa posredno ali neposredno, nasprotniki in zagovorniki legalizacije, poudarjajo veliko važnost in nujno potrebo vsestranske, popolne zaščite matere in otroka, ker je to edina možnost, da se zajezi strašni val splavov, najsi bodo legalni ali ilegalni. In to se nam zdi najvažnejša pozitivna stran te ankete: da je izzvenela v močan klic po socialni reformi, predvsem pa po zaščiti ene najvažnejših socialnih funkcij — materinstva.

Naj omenim še enkrat, da je uredništvo nepristransko objavilo dospele dopise ne glede na vsebino. Naš namen ni bil podati kakršnokoli lastno mnenje. Hoteli smo le dati našim čitateljicam priložnost, da povedo svoje mišljenje o važnem vprašanju. Vsem udeleženkam in udeležencem se ob zaključku najlepše zahvaljujemo za sodelovanje.

Uredništvo.

Za spremembo občega državljskega zakona

Življenje zahteva nove zakone.

(Iz predavanja ge. A. Vode na zborovanju 6. junija t. l.)

Če preudarimo določbe občega državljskega zakonika, ki so pri nas zdaj v veljavi, pa jih primerjamo z resničnim življenjem, se moramo začuditi, kako se morejo tako dolgo vzdržati zakoni, ki jih je življenje samo že davno pogazilo. Posebno tisti zakoni, ki neposredno zadevajo ženo in njen odnos do moža in otrok naravnost kriče po izboljšanju ali celo po popolni izpremembi — saj si vršilci zakonov — sodniki — sami često ne morejo pomagati z njimi.

Temu se pa ne moremo čuditi, če pomislimo, da je naš obči drž. zakonik, ki te določbe vsebuje, v veljavi že nad 120 let!

120 let! Pomislimo, kako se je življenje prav v teh zadnjih 120 letih spremenilo! Cela tisočletja prej niso prinesla takšnih sprememb, zlasti ne v življenju žene in rodbine.

„Mož je glava rodbine“ — je zapisal zakonodajalec, ki je takrat na novo krpal državljski zakonik, zgrajen na starem rimskem pravu. Prav ta načelna osnova v rodbinskem pravu je stara tisočletja, saj sega v čase, ko je bila žena v dobesednem smislu moževa lastnina in je bila v mnogih primerih njena vloga vprav suženjska. Toda tudi pred 120 leti, ko je zakonodajalec znova potrdil možovo oblast nad ženo in nad družino, je bila takšna patriarhalna ureditev vsaj deloma utemeljena v zunanjih razmerah, a je tudi ustrezala ljudskemu pravnemu čutu. Iz teh moževih pravic so pa izhajale tudi primerne dolžnosti do žene in do rodbine, ki jih je mož kot oče in rodbinski poglavar mogel in moral izvrševati. Moral je vzdrževati rodbino, moral ji je nuditi vsestransko oskrbo in jo ščititi v vseh primerih. To ni zahteval od njega samo zakon, temveč je bil s tem zvezan tudi pojem rodbinske časti, ki je bil v tedanjem času v vsakem možu globoko vkoreninjen. Rodbinska čast pa je bila v veliki meri adekvatna zunanjemu videzu blagostanja, moralnosti in strogega hišnega ozir. družinskega reda; za to pa je bil odgovoren mož, oče, družinski poglavar. Popuščanje od te njegove naloge oziroma pravice bi pomenjalo slabost. Zato nam prikazujejo pisatelji, ki podajajo rodbinske slike iz tiste dobe, očeta pogosto kot neizprosnega tirana, pred katerim trepetajo žena in otroci (drama Elizabete Barret Browning „Tiran“ in roman „Upornice“ pisateljice Jo Amers-Kühler). Če ima današnji mož rad svojo ženo, želi da bi ga razumela; takratni mož pa je želel in zahteval, da ga je ubogala. To je bilo v duhu celotne družabne ureditve — ne samo v duhu pisanih postav, temveč tudi v duhu ljudskih običajev in razmer.

Pri nas so bile razmere takrat še zelo primitivne. Slovenija je bila še v svojem celotnem obsegu agrarna zemlja, naše gospodarstvo je bilo na stopnji male obrti.

Pretežna večina prebivalstva je pripadala kmečki plasti, mestno prebivalstvo pa je sestajalo iz obrtnikov in uradnikov. Takrat so imela naša mesta povsem srednjeveški zunanji videz, ki mu je odgovarjala tudi miselnost našega takratnega meščanstva. Tedanja patriarhalna ureditev rodbine je bila popolnoma v duhu te družabne strukture.

V tistem času pri nas tudi še velik del moškega prebivalstva ni užival vseh državljskih pravic in se je vršila borba za enakopravnost šele med stanovi, to se pravi, med posameznimi plastmi naroda. Te borbe se žena še ni zavedala — razen tam, kjer jo je zdramil val revolucije, kakor na Francoskem. Državljske pravice so se takrat delile ljudem po njihovem stanu, ne po spolu, kakor danes: moški nižje družabne plasti je bil brez zastopstva v vladi, žena iz plemstva je pa lahko dedovala za možem oblast in premoženje.

V ureditvi rodbine pa je šlo predvsem za delitev dela med možem in ženo in med posameznimi družinskimi člani in tu je imel odločilno besedo mož. To ureditev je sankcioniral zakonodavec tudi z zakonom, ko je odločil, da mora žena izvrševati moževe ukaze in skrbeti, da jih tudi drugi izvršujejo.

Ženinovo življenje je potekalo v takih okoliščinah in pod takim vplivom tradicije, da se njen pravni čut ni upiral takšni rodbinski ureditvi. Njen delokrog in njene pravice ali boljše: dolžnosti so bile tedaj natančno odmerjene. Bila je navezana izključno le na domače delo, mož pa jo je ščitil na zunaj. Da bi kakršnakoli zadeva opravičila njen poskus stopiti pred javnost ali pred oblasti — to je bilo skoraj izključeno. Osrčila se je le v redkih primerih, če je bilo treba stopiti pred oblastnika in ga prositi za moža ali sina, ki je prišel v nemilost. Prav zato, ker je bil tak ženin nastop taka redkost, je bila žena navadno uslišana.

Naj je bil položaj tedanje družbe kakršenkoli, za gmotna sredstva je moral skrbeti vedno mož. Da bi tedaj žena uradnika, obrtnika ali kmeta sama poskušala zaslužiti denar izven doma — to bi bil največji madež na moški časti družinskega poglavarja.

Družabna struktura Slovencev takrat še ni imela tipične delavske plasti, razen kolikor je bilo delavstvo zastopano v domači obrti in hišni industriji. Vendar velja na splošno tudi o tedanji delavčevi ženi, da je bila po večini zaposlena le z domačim delom, ki ga ji je nalagalo oskrbovanje moža in otrok.

Kako so se pa razmere od tedaj spremenile, je znano: naša agrarna dežela z obrtnim gospodarstvom se je razvila v industrijsko pokrajino. Kakor drugod, je pa tudi pri nas sprememba v gospodarskem življenju močno odjeknila v vseh področjih javnega in privatnega življenja.

Posebno globoko je posegla v rodbinsko življenje. Kajti vrgla je iz starega tira ženo in jo od njenega dotedanjega delovnega torišča v družini in moževi delavnici prisilila v pridobitno delo izven doma.

Gospodarstvo s svojimi krizami in konjunkturami je močno omajalo možev položaj. Čedalje bolj pogosti so primeri, da je odpovedal v vlogi edinega in absolutnega rednika družine in je morala žena stopiti poleg njega ali celo na njegovo mesto. Zakoni in običaji so se umikali življenju. Tudi na kmetih je po takozvani „kmečki odvezi“ postala mnogokrat žena gospodar-gruntarica in se je mož le priženil.

Vzporedno s to spremembo v gospodarskem in rodbinskem življenju se spreminja tudi ženina vloga pred javnostjo. Že davno jo vidimo — kljub zakonski določbi, da zastopa ženo in njene zadeve mož — kako tudi te posle vrši sama v svojem imenu, v imenu svojih otrok, često pa tudi v imenu svojega moža. Pod vplivom razmer se izpreminja tudi pravni čut ljudstva.

Posebno izrazito pa je žena dokazala svojo enakovrednost z možem v svetovni vojni. Kmečka žena je sama vodila svoje gospodarstvo, obrtnica je nadaljevala moževo obrt in obe sta urejevali sami svoje poslovne zadeve tudi z oblastmi. Tudi žena, ki je bila prej samo gospodinja, je morala stopiti na mesto rodbinskega

očeta in urejati zunanje odnose med rodbino in oblastjo. V uradih in službah, kjer ni bilo prej nikoli videti žen, so tedaj nenadno bile zmožne, da nadomeščajo moža.

Tako vidimo, da se je v resničnem življenju že davno izenačil ženin položaj z moževim in da je načelo „mož je glava rodbine“ izgubilo svojo življenjsko upravičenost. Isto velja tudi za vse druge določbe, ki izvirajo iz tega načela in ki so dalekosežne zlasti za odnos do otrok. Gotovo je zgolj iz dejanske potrebe stopil v veljavo nov civilno-pravni postopnik, po katerem tudi ženske kot pooblaščenke lahko zastopajo kogarkoli, kar prej niso mogle. To izenačenje je bilo nujno potrebno, kajti čedalje večkrat je primorana tudi poročena žena urejati tudi v pravnem pogledu svoje lastne ali pa zadeve svoje družine. To je danes že povsem samo ob sebi umevno, kajti v ljudskem pravnem čutu so ženske — vsaj pri nas Slovincih — že izenačene z moškimi. Ljudski pravni čut pa bi moral biti najzanesljivejši kazipot za uredbo pisanih zakonov, ki imajo namen urejati zadeve živih ljudi, torej morajo ustrezati razmeram in zahtevam časa.

Te razmere pa terjajo, da iz novega o. d. z. izpade načelo: „mož je glava rodbine“, ter da se pravice obeh soprogov popolnoma izenačijo in temu primerno spremene tudi druge zakonske določbe, zlasti v kolikor se tičejo pravic in dolžnosti glede otrok ter glede posesti in ostale imovine.

Ob tej priložnosti pa je treba vsekakor poudariti, da sprememba zakonov, — dasi je brezpogojno potrebna in se žene tega v polni meri zavedamo in jo zato nenehoma zahtevamo — sama po sebi še ne zagotavlja ženine enakopravnosti v resničnem življenju. Kajti v mnogih okoliščinah je žena lahko, vključno vsej enakopravnosti na papirju, v resnici popolnoma brez pravic, to se pravi popolnoma odvisna od moža, ali celo od svojih otrok. To velja za primer gospodarske odvisnosti. Edinole žena, ki je gospodarsko neodvisna, se more smatrati v resnici enakopravno.

Zato žene zahtevamo tudi pravico do vse izobrazbe in do primernih služb z enakim plačilom za enako delo.

Gospodinja in sprememba rodbinskega prava.

(Iz predavanja ge. Vike Kraigher na zborovanju 6. junija 1936.)

Gospodinja se pridružujemo borbi proti zapostavljanju žen v javnem in zasebnem življenju, ter proti pravu, ki ureja to življenje. Posebno pa se gospodinja pridružujemo zahtevi žen po enakopravnosti moža in žene, očeta in matere v rodbinskem življenju in pravu. Pri tem pa smatramo, da ne smemo — kot to delajo mnoge žene — te zahteve izvajati samo iz dejstva, da je danes mnogo in vedno več žen zaposlenih v poklicih, ki so bili prej dostopni le moškim in da se tako mnoge žene preživljajo na isti način kot moški ter tudi na isti način, to je z denarjem prispevajo k vzdrževanju rodbine. Gospodinja zahtevamo, naj velja tudi gospodinjstvo kot polnovredno, tvorno delo, kot polnovreden prispevek žene za vzdrževanje rodbine. Mož in žena trošita tudi v rodbini, v kateri žena radi zaposlitve v domu ne more izvrševati pridobitnega poklica in iskati zaslužka izven doma, oba svojo delovno silo v prid rodbini, mož s pridobitnim delom, žena z neposrednim delom za dom.

Gospodinja mora biti samostojna osebnost, ki je zmožna po smotrnem načrtu oblikovati svoj dom in življenje v njem. Ona je negovalka mladega življenja, vzgojiteljica bodočega rodu, čuvarica telesnega in duševnega zdravlja pa tudi imetka rodbine. Pri tem se mora pravo pogosto boriti z bedo in pomanjkanjem.

Javno zdravstveno skrbstvo se obrača na gospodinja-matere glede nege otroka, zdrave prehrane, higijene telesa, stanovanja itd. Gospodinjstvo je tudi važen faktor v gospodarstvu, saj so gospodinja glavne kupovalke. Zato pa je potrebno spoznanje kvalitete in porabnosti najrazličnejšega blaga in gospodinjstkih potrebščin ter

dobrih virov za nakup. Potrebno je znanje domačega knjigovodstva, sestavljanje proračuna, kalkulacije itd.

Pravilno vršenje vseh teh poslov, ki jih nalaga današnji čas gospodinj, je važno in potrebno tako za posamezno rodbino kot za skupnost, saj ni treba posebej dokazovati, kako zelo je danes odvisno privatno življenje in gospodarstvo od javnega.

Zato pa mora biti tudi cena gospodinjkega dela primerna njegovi važnosti ter duševnemu in telesnemu naporu, ki ga zahteva. Vrednost, ki jo predstavlja gospodinjstvo kot prispevek k vzdrževanju rodbine, mora biti tej ceni primerna.

Popolnoma zgrešeno je torej današnje pojmovanje, da mož vzdržuje ženo in otroke. V resnici se vzdržuje tudi v tradicionalni rodbini žena sama z delom in vzdržujeta otroke in vso rodbino oba — mož in žena.

Po novem pravu naj imata oba zakonca enake pravice in dolžnosti drug proti drugemu in napram otrokom — to je v notranji organizaciji rodbinskega življenja — in enake pravice in dolžnosti zastopanja in uveljavljanja rodbinskih pravic in interesov napram osebam izven rodbinskega kroga, oblastem itd. Oba zakonca oziroma roditelja sporazumno odločata v vseh zadevah skupnega življenja in gospodarstva, oba sta dolžna prispevati vsak svoj delež za skupno preživljanje, skupno odločata o vzgoji in preskrbi otrok, o upravi njihove imovine itd. Delo žene in matere-gospodinje mora pri tem veljati kot polnovreden prispevek za skupno preživljanje obeh zakoncev in za preživljanje otrok, kot prispevek, ki je enakovreden vsakemu drugačnemu (n. pr. denarnemu) prispevku moža ali žene oziroma očeta ali matere.

Načelo, da je gospodinjstvo enakovreden prispevek vsakemu drugačnemu prispevku za vzdrževanje rodbine t. j. obeh zakoncev in otrok, je treba spopolniti z nadaljnjim načelom: da so vsi dohodki in vsa imovina, ki jo pridobi eden ali drugi zakonec v času rodbinske skupnosti, skupna last obeh in da imata zato le oba zakonca skupno pravico s temi dohodki in imovino razpolagati in jih upravljati. V slučaju razdružitve rodbinske skupnosti, ko je treba to skupno imovino razdeliti, ima dobiti vsak zakonec delež, ki mu pripada po njegovem prispevku za skupno preživljanje in skupno imovino. Gospodinjstvo je pri tem zopet treba upoštevati kot vsakemu drugemu poklicnemu delu enakovreden prispevek.

(Predavanje pravnika dr. V. Kraigherja objavimo v prihodnji številki.)

Književnost in umetnost

Ljubljansko gledališče. Drama. Emmet Lavery: Prva legija. Drama iz jezuitskega življenja v treh dejanjih (10. slikah). Po Friedrichu Schreyvoglu poslovenil dr. Jože Pogačnik.

Dejanje se vrši v sedanjem času v jezuitskem kolegiju nekega velemesta severnoameriških Združenih držav. Stara in mlada generacija patrov si stojita v nasprotju. Zlasti dva mlada jezuita mučijo dvomi. Ko pa se pravkar odločita za beg, se zgodi v samostanu navidezen čudež. Neki pater, ki je bil že dolgo vrsto let hrom in nihče več ni upal na njegovo ozdravljenje, nenadoma ozdravi in shodi. V čudež pa ne verujeta samo ta dva patra, ki jima to zadostuje, da se obrneta zopet k veri, ampak ljudje od blizu in daleč začno romati proti kolegiju in rektor sam se že odloči, da se obrne na Rim, da bo čudež javno priznan. Edino najbolj učeni pater v čudež ne verjame in domači brezbožni zdravnik, ki ga vest slednjič le prižene v izpovednico, mu zaupa, da je čudež storil on sam, češ da je bila hromost bolnega patra živčnega značaja, ki se mu jo je posrečilo pozdraviti s hipnozo. Zdravnik je zelo razburjen, zakaj za čudež je izvedel tudi njegov nezdravljivo hromi nečak, ki hoče po vsej sili v samostan, da bi tudi on ozdravel. Zdravnik se boji, kako bo otrok prenesel težko razočaranje. Sedaj pa se zgodi resnični čudež. Zaradi velike vere otrok resnično ozdravi. Ta dogodek pa približa Bogu tudi omahljivega patra-učenjaka in celo zdravnik sam se izpreobrne.

Avtor Emmert Lavery, ameriški dramatik, ki je v Evropi doslej malo znan, je bil baje sam jezuit. Zato je razumljiva prodornost, s kakršno je podal življenje v kolegiju. Njegova skozinskoz religiozna zamisel dela pa ob ljubljanski uprizoritvi ni prišla do polnega izraza. Moralno jedro drame je ostalo medlo zabrisano. Zaradi globoke problematike je delo najbrž že samo po sebi kot knjižna drama učinkovitejše, verjetno pa je, da so mnoge pomanjkljivosti povzročili igralci, ki so v tujem okolju — poleg redkih izjem — ostali neprepičevalni in brez moči. Poleg Levarjevega patra Quartermana, ki je daleč prednjačil pred vsemi samostanskimi tovariši, sta bili dovršeno podani le edini dve civilni vlogi: domači zdravnik g. Skrbinška in sosednji župnik g. Lipaha. Nepozaben je ostal tudi nastop malega Stariča. Skrbna režija g. Debevca kljub vidnemu naporu globoko zasnovane filozofske plasti dela ni mogla približati. S. T.

Ob smrti Rudyarda Kiplinga. Januarja meseca je umrl eden največjih modernejših angleških pisateljev Rudyard Kipling. Kipling je bil menda edini angleški pisatelj svetovnega slovesa, ki je bil rojen in večinoma svojega življenja preživel v koloniji. Rojen je bil v Bombayju v Indiji 1865. leta kot sin znanstvenika in umetnika Johna Lockwooda Kiplinga, ravnatelja lahorskega etnografskega muzeja. Tako je čudežni svet indijske umetnosti vplival že na otroka. Kakor vse v Indiji rojene angleške otroke so tudi Kiplinga že zgodaj — šestletnega — poslali v šole v Anglijo. Študiral je na United Service Collegeu v Westward Ho. Tamkajšnji ravnatelj je prvi spoznal in spodbujal njegovo pisateljsko nadarjenost. Sedemnajstleten se je vrnil v Indijo kot eden urednikov „Civil- and Military Gazette“. Pozneje je mnogo potoval in preživel sedem let v Sev. Ameriki, od koder je tudi pripeljal ženo.

Vendar je njegova domovina in dežela, ki mu je dala snov za njegove najboljše spise, ostala Indija. Njegovo prvo delo „Echoes“ (Odmevi) je ostal brez večjega odziva, a že druga knjiga „Plain Tales from the Hills“ (Preproste povesti z gora), ki je izšla 1890. leta tudi v Londonu, mu je prinesla sloves najboljšega modernega angleškega pisatelja. Triindvajsetleten je postal slaven. Saj te kratke črtice iz življenja angleških kolonij ter angleških vojakov v Indiji res že kažejo vso precizno izdelanost sloga, skopost v izrazih, točnost v definiciji, prijazen humor in jedko ironijo, ki so postali značilni za Kiplinga. Med najbolj zanimivimi njegovimi knjigami sta obe knjigi o „Džungli“. (First Jungle Book — 1894, in Second Jungle Book — 1895) — povesti o indijskem dečku Mogliju, ki so ga vzgojili volkovi, in o njegovih dogodivščinah v džungli. Obe knjigi sta že dolgo prevedeni v slovenščino in vsaj prva je postala našim otrokom domača in ljuba. Najboljši njegov roman pa je menda „Kim“ (1901), ki kaže veliko poznanje domačinskega življenja in živetje v nauke vzhodnih religij. Kipling je prav zavestno živel na meji dveh svetov, različnih po vseh svojih pojmi in vrednotenjih, naukah in običajih. In kakor se je zavestno čutil ponosnega, da je Anglež in belec, tako je čustveno ozko povezan s pojmovnim svetom vzhoda. Nikjer ni oboje tako pokazal, kakor v tej knjigi. Tudi Kima imamo v slovenščini v prevodu G. Koritnika.

Kipling je bil tudi lirik. Najbolj znana zbirka pesmi so „Balade iz barak“ (Barackroom Ballads), ki opevajo življenje angleških vojakov v Indiji. Ena njegovih najboljših knjig je svojevrstna ljubka knjiga basni, polnih humorja — Povestice za otroke (Just so Stories for Little Children), ki smo jih lani tudi dobili v prevodu G. Koritnika, pod naslovom „Zakaj — zato“, le žal brez originalnih Kiplingovih risb in njegovih razlag, brez katerih izgubi knjiga polovico svoje vrednosti.

Še pred vojno se je Kipling za stalno preselil na Angleško. Med vojno je pisal tudi strateške spise. Bil je „pesnik imperija“, pesnik angleške vztrajnosti, močnatosti in poštenosti — včasih, posebno v poznejših spisih, postane ta njegov patriotizem že preveč povdarjen, tako da moti vsaj neangleškega čitalca. Vse-

kakor pa je bil ustanovitelj nove angleške proze, začetnik nove dobe v angleški literaturi.

Kipling je žel za svoje delo obilo priznanja. 1907. leta je dobil Nobelovo nagrado za literaturo. 1922-25 je bil rektor St. Andrewske univerze, 1935. leta je postal izreden inozemski član francoske akademije znanosti, kar je redko odlikovanje.

Umril je za težko operacijo kmalu potem, ko je dopolnil sedemdeseto leto.
O. G.

Dr. Teodora Krajevka. — 5. avgusta bo minilo leto, kar je v Varšavi umrla žena, ki je 50 najlepših let svojega bogatega življenja posvetila drugim, zlasti ženam — in to onim, pri nas morda najbolj zapostavljenim: našim bosanskim seljankam, zlasti muslimankam. Njene zasluge za zdravstveni in kulturni napredek teh žen so tako ogromne, njeno delo tako veliko in nesebično, da zasluži, da se je spomnimo tudi Slovenke.

Rojena je bila l. 1854. v Varšavi kot tretja hči stare poljske plemiške rodbine. Doma je imela najboljšo vzgojo — že od najmlajših let so ji vcepljali ljubezen do človeštva in voljo do dela. Starši so jo odgajali z največjo skrbjo in usmerjali vse njene velike sposobnosti na pravo pot.

Gimnazijo je končala v Varšavi, po maturi pa se je poročila. Mož ji je že po štirih letih umrl. Ta hudi udarec pa je ni potrl — vere v samo sebe ni izgubila: sklenila je, da bo nadalje študirala. Odšla je v Ženevo, kjer je najprej študirala gospodarske nauke, pozneje pa se je vpisala na medicino, katero je že po štirih letih končala. Za svoje diplomsko delo je dobila prvo nagrado in bila na podlagi tega imenovana za prvega asistentz. Poldrugo leto potem je bila promovirana. Baš v tem času (l. 1891.) je dež. vlada za Bosno in Hercegovino razpisala mesto ženske zdravnice v Bosni in Hercegovini — zlasti zaradi muslimank, ki se od moških zdravnikov niso smele dati zdraviti, a je bilo baš zanje z ozirom na znano zelo razširjene spolne in sploh kužne bolezni po teh krajih nujno potrebno zdravljenje. Dr. Krajevka je zaprosila za razpisano službo; preden pa je bilo prošnji ugodeno, je šla še na Dunaj, da izpopolni svoje znanje. Na Dunaju si je izpræsila dovoljenje, da je smela poslušati predavanja na medicinski fakulteti — žene namreč takrat v Avstriji še niso smele prosto obiskovati univerz.

L. 1895. je prišla v Tuzlo, da tam kot praktična zdravnica dela med ženskim svetom — stara je bila takrat 39 let. S svojim strokovnim znanjem kot zdravnica si je kmalu pridobila veliko zaupanje vseh — tudi najbolj konzervativnih krogov. Postala je prava pionirka — mnogo je delala in vedno skrbno proučavala sredino, v kateri je živela. Število njenih pacientov je stalno raslo; vsi, ki so prišli z njo v stik, so spoznali, da ni samo zdravnik, ki zdravi bolezni, temveč da je predvsem žena, ki vse razume, ki pomaga tudi izven okvira svojega zdravniškega poklica.

Dokaz za njene izredne sposobnosti je že samo dejstvo, da si je pridobila zaupanje muslimank. Splošno je znano, kako težko je prodreti v njih kroge, in če je dr. Krajevka dosegla to, je to njena velika, neprecenljiva zasluga — posebno če pomislimo, da ji je to uspelo davno — pred 30 leti. Bila je prva žena, ki je delala kot zdravnica v Bosni in Hercegovini, ona je prebijala led — uspevala pa zato, ker je v svoj poklic vložila poleg vseh telesnih in duševnih sposobnosti tudi vso svojo veliko ljubezen do trpečih soljudi. Vsa se je predala svojemu poslu, noseč ljudstvu ne samo zdravje, ampak tudi prosveto.

Kljub vsemu ogromnemu delu pa je bila vendar zapostavljena za svojimi moškimi kolegi. V razpisu službe je bilo obljubljeno, da bo postavljena v IX. plačilnem razredu — vendar je to dosegla šele po letih borbe, kar ji je poleg občutka zapostavljanja in krivice povzročilo tudi veliko materialno škodo. Uspela je v tem pogledu šele l. 1915. — in s tem bila zopet zapostavljena za mnogimi svojimi mlajšimi kolegi — vse to pa je v njenem delu in njenem idealizmu ni oviralo.

Štiri leta po svojem prihodu v Bosno je prišla v Sarajevo in bila takoj do-
deljena mestnemu fizikatu, poleg tega pa je predavala higieno po ženskih šolah.
Bila je z delom preobremenjena: poleg dela na mestnem fizikatu je imela še
14 ur v šolah. Zlasti zadnjega se je lotila z velikim veseljem, saj se ji je tu
odprlo široko polje vzgoje mladega ženskega naraščaja, ki je bil v tistih časih pač
najbolj potreben vzgoje, saj je bila žena do takrat naravnost nepopisno zane-
marjena.

V letih 1907.—8. je zlasti mnogo sodelovala pri pobijanju sifilide v Sarajevu
in okolici. Obhodila je v tem času — deloma peš, deloma na konju ali preprostem
kmečkem vozu — 95 vasi in pregledala okoli 10.500 žen in deklet. Iz teh številke
se lahko približno vidi, kako ogromno in težavno je bilo njeno delo. Dokaz so pa
te številke tudi za to, kako veliko zaupanje je uživala med bosanskim ženstvom.

L. 1918. je organizirala zaščito dece in mladine v najširšem smislu in tudi tu
dosegla lepe uspehe.

Zaradi bolezni na očeh je morala l. 1922. prositi za penzijo. Upokojena je bila
po starem zakonu, radi česar je živela skoraj v bedi in je morala od l. 1922.—24.
delati kot honorarni zdravnik v protituberkuloznem disperanzerju. Tu je ostala do
svojega odhoda domov na Poljsko.

To pa še ni vse njeno delo: udejstvovala se je tudi kot znanstvenica. So-
delovala je v „Wiener medizinische Wochenschrift“. Napisala je več važnih
razprav o zdravstvenih razmerah v Bosni z ozirom na klimo, ekonomske razmere
in kulturo. O tem je tudi predavala l. 1908. na internističnem kongresu v Pešti.

Poleg strokovnega, kulturnega in socialnega dela se je pok. dr. Krajevaska
udejstvovala tudi na feminističnem polju. Še preden je odšla v Ženevo — torej
še zelo mlada, — je vodila doma v Poljski borbo z drugimi naprednimi ženami
zlasti za to, da se dovoli ženam študij na univerzi. Dosego ženine enakopravnosti
je videla predvsem v njeni gospodarski osamosvojitvi, propagirala je z globoko
vero v pravičnost in pravilnost svoje borbe akad. naobrazbo žene — bila je tudi
stalno v stikih z žensko akad. mladino, jo bodrila in ji pomagala. Zveze s polj-
skimi boriteljicami ni izgubila tudi v času, ko je študirala v Ženevi, niti pozneje.
Že l. 1894. je pisala v „Novi reformi“ o „Akad. naobrazbi žene na Poljskem“.
L. 1896. je bila na kongresu žen v Berlinu in tam predavala o „Ženski zdravniški
praksi v Bosni in Hercegovini“. — Leta 1897. je govorila o tem tudi v Djakovem.

Po osvobojenju l. 1918. je sodelovala pri ustanavljanju naših ženskih društev,
bila je med prvimi ustanoviteljicami „Ženskega pokreta“ v Sarajevu. Ta je osno-
val „Materinski dom“, kjer je ona neumorno delovala, delovala pa je tudi v Deč-
jem zavetišču, ki ga je prav tako osnoval „ženski pokret“. V njenem stanovanju
so se vršili tedenski sestanki, kjer se je delalo in šivalo za siromašno deco in
siromašne matere. Kakšno delo je to, ve samo oni, ki pozna nepopisno bedo
bosanskega prebivalstva nižjih slojev. Pa tudi v vseh ostalih ženskih društvih je
sodelovala vse dokler ni odšla iz Sarajeva.

Zadnja leta svojega bivanja pri nas je posvetila — poleg ostalega — tudi
študiju naše literature z željo, da bi kar največ prevedla na poljščino in tako
aktivno pomagala pri zblizanju dveh slovanskih bratskih narodov. To je nada-
ljevala tudi potem, ko se je vrnila nazaj v Poljsko, — bila je aktiven član Jugo-
slavske poljske lige v Varšavi, stalni gost našega konzulata v Varšavi — vedno
polna zanimanja za svojo drugo domovino, katero je vzljubila v teku svojega
30 letnega bivanja pri nas. Vso svojo življenjsko silo je pustila tu — samo umreti
je šla domov, potem ko je postavila temelj ženskemu kulturnemu delu v Bosni
— v dobrobit generacij, ki pridejo za njo.

Pokojna je bila izredno naobrazena in pravo slovansko, mehko srce, polna
hrabrosti in dobrote, polna nezlomljive energije in vere v uspeh svojega ogrom-
nega dela. Do pozne starosti 80 let duševno čila in do smrti neumorna v delu za
druge — zato pa tudi cenjena in spoštovana od vseh in vsakogar. Še na smrtni

postelji se je spomnila svojega šehar Sarajeva in od svoje skromne imovine zapustila 4000 dinarjev za dobrodelna društva.

Bratska Poljska nam je dala z dr. Krajevsko eno svojih in tudi naših največjih žen, ki pač zasluži, da se je vse Jugoslovanke spominjamo z največjim spoštovanjem in hvaležnostjo.

Rasta Pleskovič.

Obzornik

V znamenju socialnega dela in borbe za enakopravnost je minilo leto delovanja slovenske sekcije Jugoslov. ženske zveze, ki je podala svojo bilanco na občnem zboru dne 7. junija 1936.

To ni bil občni zbor, kakršnih smo vajeni pri moških in navadno tudi ženskih društvih, kjer svoja poročila o delovanju, ki so po večini vedno enaka, raztegnejo po sili, da se kar nehote čuti pomanjkanje eksistenčne nujnosti. Vsa poročila na zvezinem občnem zboru so pričala o živahnosti, borbenosti in vztrajnosti prizadevanja, čegar vsebina sama govori o njegovi nujnosti. To je priznal že tudi marsikdo izven našega delovnega kroga, ki je objektivno sodil. Žal, da te objektivnosti glede našega prizadevanja nismo deležne od strani tistih, ki je v njih moči, da bi realizirali naša stremljenja — ne v našo, temveč v občo korist. Toda mi Slovenci smo majhni ne samo po številu, temveč po našem mišljenju in ravnanju, zato pa se razblini vsaka občekoristna akcija na nezaupanju in sumničanju. Veliki smo pač samo v hlapčevanju. Iz uvodnih besed agilne in sposobne zvezine predsednice, g. Govekarjeve, ki obsegajo v širokih obrisih delo in program zveze, zveni isto začudenje in protest proti temu nerazumevanju: "... Pray danes je posebno potrebno, da so žene povsod. Posvečati se moramo delu za vseobčo blaginjo, za omiljenje brezposelnosti, sodelovati v vseh vrstah socialnega dela, v protialkoholnem gibanju, v prizadevanju domačega gospodinjstva in narodnega gospodarstva, v mladinskem skrbstvu, v borbi za svetovni mir, v akcijah za ljudsko zdravje in higieno in povsod, kjer je treba ne le duha, temveč tudi duše in srca. Zavzemati pa se moramo predvsem, da se v zadostni meri zaščitijo interesi žene, otroka in rodbine.

Sicer nam marsikje — med štirimi stenami, pa celo v javnosti, v uradih in tudi v zaostalem časopisju, tuptatam očitaajo, da se vtikamo v stvari, ki nam niso nič mari... Toda, prav je tako: vtikamo se in se bomo vtikale vedno odločneje in dosledneje, dokler ne izbojujemo pravic, ki jih imamo kot ljudje, matere, socialne in kulturne delvake, kot enakopravne državljanke."

Te osnovne misli in načela je skušala zveza konkretizirati v številnih akcijah, resolucijah, prošnjah, intervencijah, katerih uspehe in neuspehe je z izredno preciznostjo in preglednostjo podala tajnica dr. Perpar. Iz njenega poročila moraš spoznati in priznati, da zveza ni nikjer prezrla nujnosti, nikdar zamudila trenutka, kjer je klical njeno pomoč posameznik ali skupina. Ob redukciji draginskih doklad javnim nameščencem, s katero je bila prizadeta predvsem žena-mati in njen otrok, je vodila akcijo za odstranitev te krivice. — Ker so zahtevi staršev, da se odpre vstop na učiteljišče ponovno tudi dekletom, le delno ugodili s tem, da so omejili število deklet, ki morejo biti sprejeta na učiteljišča, je ženska zveza ponovno intervenirala v imenu slovenskih staršev. — Prav tako se je zveza pridružila tudi akciji za poddržavljenje ženske realne gimnazije v Ljubljani. — Zavedajoč se velikega pomena gospodinjanskega šolstva za dvig najširših plasti našega ženstva, je zveza ponovno opozarjala pristojne oblasti na pomen enotne usmerjenosti tega šolstva, ki more plodovito in smotno uspevati pod enim samim vodstvom in naj se torej osredotoči v enem ministrskem resoru. Za referente v ministrstvu in pri banskih upravah naj se nastavijo žene. Zveza dela tudi na to, da se gospodinjstvo prizna kot polnovreden poklic in se temu primerno vrednoti.

Gospodinjam naj se dovoli vstop v gospodarski svet in tržna nadzorstva. Za gospodinjne naj se izvede starostno zavarovanje, kakor so ga deležne ostale poklicne žene.

Še nešteto drugih predlogov, protestov in prošenj priča, da žene skušajo pomagati povsod, kjer je pomoč najbolj potrebna: odzvale so se klicu mater ter prosile za pomilostitev njihovih sinov — političnih kaznjencev; za odpuščene kaznjenke iščejo pota in sredstva za njihovo materialno in moralno pomoč; brezposelnim ženam skušajo preskrbeti ogrevalnico pozimi; ponovno zahtevajo ukinitvev privatnih borz dela ter namestitvev ženskih moči v vseh resorih policije, kjer imajo opravka z ženskimi in mladoletnimi delinkventi; pridružujejo se Akciji za zgraditev nove bolnice v Ljubljani s samostojno manifestacijsko prireditvijo ter s sodelovanjem dveh članic v njenem odboru itd.

Vse delo Ženske zveze dokazuje, da ima naše ženstvo odprte oči za ljudsko bedo, za potrebo časa, da mu je pri srcu zlasti usoda ženske mladine ter dvig našega naroda. A uspeh? Prečesto naletimo na gluha ušesa, na omalovaževanje in na spoznanje, da živimo v dobi protekcije, osebnih zvez in korupcije. No, ko bi imele ženske volilno pravico, potem bi morda naša beseda še kaj zalegla. Tako pa je le glas vpijočega v puščavi. Toda optimizma si ne damo vzeti! Verujemo, da bo „vzšla zarja tistega dne,“ ko se bo vsako pošteno stremljenje, pomagati svojemu narodu, vendarle spoštovalo in upoštevalo.

V tem upanju je bilo stavljenih več novih predlogov ter sprejet sklep, da nadaljujemo borbo za doseg vsega onega, kar nam doslej še ni uspelo.

Ker ima ženska zveza v svojem programu tudi delo za doseg volilne pravice, je bil prav umesten predlog g. C. Štebi, da se pošlje notranjemu ministru dr. Korošcu, ki je prav ta dan proslavljal na zborovanju v Mengšu spomin majniške deklaracije l. 1917., brzojavka s sledečim besedilom: „Žene, zbrane na občnem zboru dr. sekcije J. ženske zveze, se zavedamo velikih zaslug, ki jih imamo za uspeh majniške deklaracije, in zahtevamo zato z ozirom na pomoč, ki smo jo takrat nudile našim politikom, splošno, enako in tajno volilno pravico.“

Tudi resolucija o zahtevi žen po izpremembi rodbinskega prava, utemeljena na zborovanju prejšnjega večera, je bila oficialno sprejeta na občnem zboru. Resolucija se glasi:

Žene, zbrane na občnem zboru Jug. ženske zveze v Ljubljani zahtevamo:

1. V komisijo za izdelavo občnega drž. zakonika naj se pritegnejo žene-pravnice. Načrti z obrazložitvami in spreminjevalnimi predlogi naj se izročijo v izjavo in diskusijo vsem ženskim organizacijam. Le na ta način se bodo lahko v zadostni meri uveljavili in zaščitili interesi žene, otroka in rodbine.

2. Uvede naj se obligaten civilni zakon in izključno civilno sodstvo v zakonskih sporih.

Le na ta način se morejo popolnoma preprečiti zlorabe in zmešnjave, ki so posledica izredne verske raznolikosti v Jugoslaviji, kar uvidevajo pri nas tudi cerkveni krogi. Ta zahteva je pri nas upravičena prav s stališča zaščite zakona in rodbine, ki je ustavno zajamčena.

3. Odpravijo naj se: neenakopravnost med soprogi; določba da je mož „glava rodbine“, da zastopa rodbino, da mu mora žena slediti v domovališče, se držati njegovih naredb itd.

Uveljavijo naj se sledeča načela: a) Oba soproga imata enako pravno, poslovno in pravno sposobnost. V skupnih rodbinskih zadevah zastopata rodbino oba sporazumno. — b) Zakonca sporazumno odločata v vseh zadevah skupnega življenja in gospodarstva. Oba sta dolžna po svojih sposobnostih in možnostih prispevati k skupnemu prežvljanju. Gospodinjenje je enakovredno vsakemu drugemu prispevku k skupnemu vzdrževanju. — c) Imovina, ki sta jo pridobila zakonca pred sklenitvijo zakona, je svobodna, ločena last vsakega soproga, če ni nasprotnega sporazuma. Vsa imovina in vsi dohodki, ki jih pridobi eden ali drugi soproga tekom

trajanja rodbinske skupnosti, je redoma skupna last do razdružitve. Ob razdružitvi se imovina razdeli. Deleže določi, če ni sporazuma, sodišče, pri čemer upošteva vse ženino delo za čas skupnega bivanja kot polnovreden prispevek k imovini, ki sta si jo zakonca pridobila v času skupnosti. — č) V dednem pravu imata pravico drug za drugim do nujnih deležev.

4. Odpravi naj se neenakopravnost roditeljev napram otrokom, določba o posebni „očetovski oblasti“ itd.

Uveljavijo naj se sledeča načela: Roditelja imata napram otrokom skupno roditeljsko oblast. K vzdrževanju, vzgoji in preskrbi otroka sta dolžna prispevati vsak po svojih sposobnostih in možnostih, pri čemer je gospodinjsko delo soproge enakovredno vsakemu drugemu prispevku.

5. Odpravi naj se vsako razlikovanje med nezakonskimi in zakonskimi otroci. Načela navedena pod 4. veljajo enako za zakonsko kakor za nezakonske otroke. Odpravi naj se razlika med zakonskimi in nezakonskimi otroci in materami v listinah. Nezakonski otroci naj se glede zakonite dedne pravice in glede nujnih deležev ter glede pravice do dote in opreme po svojih krvnih sorodnikih z očetove in matrine strani izenačijo z zakonskimi otroci.

6. Razveza zakona „na zahtevo obeh zakoncev radi nepremagljive mržnje“, naj se nadomesti s sporazumno razvezo po vzorcu sporazumne ločitve.

7. Poenostavi naj se sodstvo v rodbinskih zadevah. V nespornem postopku naj se urejajo poleg nesporazumov in sporov med otroki in roditelji tudi nesporazumi in spori med soprogi.

S temi temeljnimi zahtevami naj se spravijo v logično skladnost tudi vse ostale določbe občega državljskega zakonika.

* * *

Kot razveseljiv napredek naše ženske zveze je pa treba smatrati dejstvo, da je začela sodelovati tudi naša ženska mladina. Preteklo leto sta pristopili dve mladinski organizaciji, in sicer „Dom visokošolk“ in ženska sekcija akademskega društva „Jadran“. Mlade članice so takoj pričele delovati v posameznih komisijah, na katere je zveza razdeljena. Kako resno se zanimajo za delo ženske zveze kot celote in posameznih društev, je pokazal zlasti referat g. Zlate Pirnat: „Naša ženska društva v zrealu sedanjosti.“ Predavateljica je v bistri analizi našega društvenega življenja pokazala nedostatke in naznačila pota reforme, kakor jo zahtevajo potrebe časa. Zaradi aktualnosti zasluži predavanje, da se v celoti objavi.

Tudi oba druga referata „Vpliv gospodarske politike v gospodinjstvu“, ki ga je podala zastopnica zveze gospodinj g. Likar J. in F. Petrič „O varstvu deklet“ sta izzvala živahno debato ter dala mnogo pobude za nadaljnje delo. A. V.

Naša ženska mladina manifestira za mir. Slovenske visokošolke, združene v društvu „Dom visokošolk“ so organizirale dne 27. maja na ljubljanski univerzi mirovno zborovanje, ki se ga je udeležilo veliko dijakinj in dijakov ter zastopnice Jugsl. ženske zveze.

Jedro zborovanja je bilo predavanje zagrebskega akademika D. Frankovića, ki je kot zastopnik hrvatskih študentov pacifistov poročal o mirovni mladinski konferenci, ki se je vršila letošnjo pomlad v Bruslju. Te konference so se po izjavi predavatelja udeležili zastopniki vsega sveta. Tudi iz fašističnih držav so prišli borci za mir, saj oni najbolj čutijo, kako potrebna je ta borba danes, saj je v trenutku mladinske mirovne manifestacije divjala vojna z izrazito imperialističnimi težnjami.

Predavatelj je predstavil vse govornike: bili so zastopniki najrazličnejših političnih prepričanj, različnih svetovnih nazorov, poleg socialistov prepričani kristjani, toda vse je družila ena vez: volja po miru, ki ga mladina tako zelo potrebuje. Saj mladina hoče delati, hoče ustvarjati, hoče koristiti bližnjemu — a ne moriti, razdirati, umirati. Vsi govori so izzveneli v isto misel, isto zahtevo: nočemo vojne! Hočemo bratstva med ljudmi! Najplemenitejši del svetovne mladine se je našel v tej skupni težnji.

Konferenca v Bruslju je sklenila prirediti svetovni kongres mladine vsega sveta, ki se bo vršil letos od 31. avgusta do 7. septembra v Zenevi pod okriljem Društva narodov. Kongres bo vodil belgijski senator Henri Rolin. Povabljeni bodo tudi zastopniki militaristično usmerjene mladine in tako bodo poleg pacifistov imeli priliko, zagovarjati svoje vojaško-imperialistično stališče zastopniki nemške mladinske organizacije „Hitler-Jugend“, Mussolinijeve črne srajce, mladi japonski imperialisti. Zastopana bo poleg intelektualcev tudi delavska in kmetijska ženska mladina.

Smoter kongresa bo:

1. da mladina vsega sveta izmenja svoje misli o mednarodnih vprašanjih in sestavi akcijski program z namenom, da se onemogoči vojna;
2. da v ta namen poišče praktična sredstva za sodelovanje mladine vseh narodov na osnovi medsebojnega sporazuma;
3. da utrdi zvezo med mladinskimi organizacijami posameznih držav.

Kongres bo razpravljal tudi o mednarodnem političnem položaju, o kolektivni varnosti, oboroževanju, pacifistični vzgoji, o vzrokih in posledicah brezposelnosti i. t. d.

Dočim so poslali Srbi in Hrvatje svoje zastopnike v Bruselj, slovenska mladina ni bila zastopana. Govornik je zato pozival akademike, naj vstopijo v združenje študentov-pacifistov naše države ter naj pripravijo vse potrebno, da bodo na mladinskem kongresu v Zenevi dostojno zastopali slovensko akademsko mladino ter vzbudili zanimanje za mirovno mladinsko gibanje med vsemi sloji slovenskega ljudstva. Navzoči akademiki so v razgovoru, ki je sledil predavanju, pokazali, da se prav dobro zavedajo, kaj bi pomenila nova vojna vprav za Slovence, ki že itak trpe kot malokateri narod od imperializma močnejših narodov. Zato so sklenili, da bodo odposlali v Ženevo svoje lastne zastopnike, ki naj pred predstavniki mladine vsega sveta povedo, kaj nas boli in teži. Izvolil se je akcijski odbor, sestavljen iz vseh skupin na ljubljanski univerzi, ki naj pripravi vse potrebno za kongres in naj razširi propagando za mirovno gibanje med vso slovensko mladino.

A. V.

Povprečna inteligenca je pri deklicah višja kakor pri dečkih. V preteklem letu je praška poklicna posvetovalnica preiskala 540 otrok in dobila sledeče izsledke: dečkov z nadpovprečno inteligenco je bilo 25,4%, povprečno inteligenco je doseglo 44,7%, zaostalih pa je bilo 29,9%. Deklic s podpovprečno inteligenco je bilo le 25,4%, vendar pa zaostajajo za dečki z nadpovprečno inteligenco. Teh deklic je bilo le 25,4%. Toda večina, to je 58,3% je pripadala kategoriji s povprečno inteligenco.

Oskrba babic na Češkem. Tri češke poslanke narodnih socialistov, ga. Zemin, ga. Batka in ga. Šmejce so interpelirale pri ministrstvu zdravja radi slabega gmotnega položaja babic. Zdravstveni minister dr. Čeh je v svojem odgovoru navedel, kaj je storilo ministrstvo zdravja za babice: vsem porodničnicam je bilo ukazano, da zaposlujejo le izprašane babice; izdana je nova tarifa za babice; za ostarele babice je ministrstvo že preteklo leto izplačalo 80.000 Kč podpore, letos bodo razdelili isto vsoto. V ministrstvu zdravja so izdelali načrt za zakon o ustanovitvi strokovnega zastopstva babic. Ministrstvo se bavi tudi z vprašanjem razdelitve babic na določena okrožja.

Le za moške. Akademija lepih ved v Parizu nakloni vsako leto za najboljšo skladbo nagrado George-Bizeť, v znesku 10.000 frankov. Letos so dodelili nagrado mladi skladateljici gdč. Leleu. Nato pa je dobila obvestilo od akademije, da ji je bila nagrada pomotoma dodeljena. Njena skladba sicer zasluži nagrado, ker je bila najboljša izmed vseh, vendar so pozabili, da jo more dobiti le moški. Gospodični Leleu so sicer naklonili kot odškodnino za razočaranje ravno tolikšen znesek — toda niso ji priznali George-Bizeťeve nagrade.

Gospa E. D., ki ne more poslati iz Italije naročnine po pošti in nima sorodnikov v Jugoslaviji, ki bi plačali zanjo, piše:

...in zopet sem v skrbeh, da mi ne ustavite „Ženskega Sveta“, ki mi je še edino veselje na svetu. Saj človek danes nima drugega, nego da kaj lepega in koristnega čita...

* * *

Gospa A. P., trgovka iz Ljubljane piše:

Tako pogrešam Vaš list radi člankov, ki se tičejo ženskega sveta, da se moram zopet naročiti nanj.

Glede ankete „Važno žensko vprašanje“ se popolnoma strinjam z II. odgovorom v febr. številki in prihrdim vsaki besedi g. učiteljice iz Ptuja.

* * *

Naročnica izza meje nam javlja med drugim:

Zelo bi me bolelo, če bi morala pustiti „Ženski Svet“, saj je to še edino čtivo, ki ga dobimo. Jaz niti ne utegnem toliko čitati, a imam štiri hčerke, ki so potrebne izobrazbe.

* * *

Velecenjena gospa urednica!

Nikoli Vam še nisem pisala, čeprav sem že od l. 1927. dalje naročena na Vaš list; sedaj pa so me razmere prisilile, da se vendar tudi jaz oglasim. Gotovo boste mislila, da nameravam mogoče list odpovedati. Nikakor! Vedno mi je ugajal in mi še vedno enako ugaja. Mislim, da zanj ni treba posebnih hvale; kajti dobro blago se samo hvali.

Le toliko sem Vam hotela povedati, da sem se sedaj poročila in prosim, da mi pošiljate list odslej na naslov (sledí naslov).

Želeč Vam obilo uspehov in vsestransko priznanje, Vas iskreno pozdravljam

N. C. v Mariboru.

* * *

Iz pisma naročnice g. D. M.-J. v Celju:

Saj sem že stara Vaša naročnica, samo naslov sem izpremenila. Le lansko leto nisem dobivala „Ženskega Sveta“, pa mi je zelo žal. Sedaj pa mu ostanem zvesta, saj upam, da ostane tudi „Ženski Svet“ sam sebi zvest, kljub težkim razmeram.

* * *

Kako težko se naše naročnice ločijo od svojega lista, nam pričajo sledeči izvečki:

Ga. L. S. iz K. nam piše:

„Z „Ženskim Svetom“ sem bila vedno in z vsem prav zadovoljna in mi je silno žal da ga moram opustiti. Današnje težke razmere so tudi pri meni vzrok, da sem morala odpovedati list. Kakor hitro se kaj obrne na bolje, prvi list, ki si ga naročim, bo „Ženski Svet“.“

* * *

Ga. O. J., pošt. uradnica piše:

Vrniti sem morala „Ženski Svet“, ker imam preveč izdatkov. Z veseljem sem čakala vsako številko, prečitala vse do konca, a za letos ga žalibog ne morem naročiti. Zadržala sem vsaj priloge, katere mi pošiljajte dalje.

* * *

Ga. Z. P. iz Zagreba piše:

Ze davno so moje razmere tako težke, da sem se morala odreči vsemu. Ostal mi je le „Ženski Svet“, katerega sem dolga leta prebirala z največjim veseljem. Zdaj se moram posloviti še od njega, ker nimam izgleda, da bi ga mogla plačati. Da ne boste oškodovani, sem naprosila svojo svakinjo, da se naroči in morda se mi bo posrečilo pridobiti še eno naročnico, ki je sicer Hrvatica, a vedno z velikim zanimanjem prečita „Ženski Svet“. „Ženski Svet“ bo dobil nadomestilo zame, a meni bo žal pozneje, ko se bom, kakor upam, zopet naročila, a mi bo manjkal kak letnik. Imam jih vse od začetka do letos.

(Op. ur.) Sličnih pisem bi lahko navedle prav veliko — žal preveč jih je! — Ta pisma nam dokazujejo, da „Ženski Svet“ ni nekaj prisiljenega, na kar se žene naročajo iz bogve kakšnega razloga, ampak je list, ki ga žene potrebujejo in ga težko pogrešajo. Zato je naša dolžnost, da si tak list ohranimo kljub vsem težkočam, da tudi nekaj žrtvuemo zanj. Redno plačevanje naročnine je glavni pogoj za obstoj lista. Je pa še marsikaj, kar lahko storimo v njegov prospel. Opozarjati moramo nanj svoje znanje pri vsaki priliki. Naročajmo ga mesto daru za god, za novo leto. Kupujmo pri tvrdkah, ki oglašajo v njem, a vedno tudi povejmo trgovcu, da smo čitale njegov oglas v „Ženskem Svetu“. To nas pač ne bo stalo velikega truda in bo listu zelo koristilo. Plačujmo redno svojo naročnino, ker je to naša dolžnost, a storimo vsaj še nekaj malega preko svoje dolžnosti za svoj list. Le tako mu bo zagotovljen tudi procvit. Le tako bo lahko rastel listu ugled in pomen ter le tako bo lahko ustrezal vsem našim zahtevam.

Blago zadnjih novosti

v veliki izbiri za damske volnene, svilene in perilne obleke ter letne plašče, perilo in vse druge manufakturne potrebščine si nabavite v najboljših kakovostih in po zelo ugodnih cenah pri

R. MIKLAUC „PRI ŠKOFU“

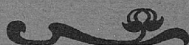
LJUBLJANA, LINGARJEVA UL. ~ PRED ŠKOFIJO

„Moj novorojenček“

sestavila L. Hočevar-Megličeva, je knjižica, ki obsega 32 strani. Besedilo je razdeljeno na deset poglavij in vsebuje 22 slik, ki ponazorujejo besedilo, katero obravnava novodobno oblačenje in nego dojenčka sploh. Stane Din 12'—.

Naroča se pri upravi „Ženskega Sveta“ Ljubljana, pošt. pred. 119. Naročilo brez plačila se ne vzame v obzir. Na vsaki pošti se dobi položnica, na katero napišete števil. našega tek. rač. 14004, kar Vam je ceneje, nego da nam pišete po položnico.

**Drobna knjižica
z veliko vsebine**

Dekliško perilo

modeli in kroji perila za deklice od 12—18 let. Posebno bogate priloge z risbami za vezenine, ki so uporabne tudi za okras otroških oblek in predpasnikov. Cena Din 6'—. Denar je poslati z naročilom vred.

**J. BLASNIKA NASL.
UNIVERZITETNA TISKARNA**

LITOGRAFIJA
ZALOŽNIŠTVO
VEL. PRATIKE
LJUBLJANA

KARTONAŽA
VREČICE ZA
SEMENA ITD.
BREG 10—12

NAJSTAREJŠI GRAFIČNI ZAVOD JUGOSLAVIJE IZVRŠUJE TISKOVINE NAJCENEJE IN NAJBOLJE